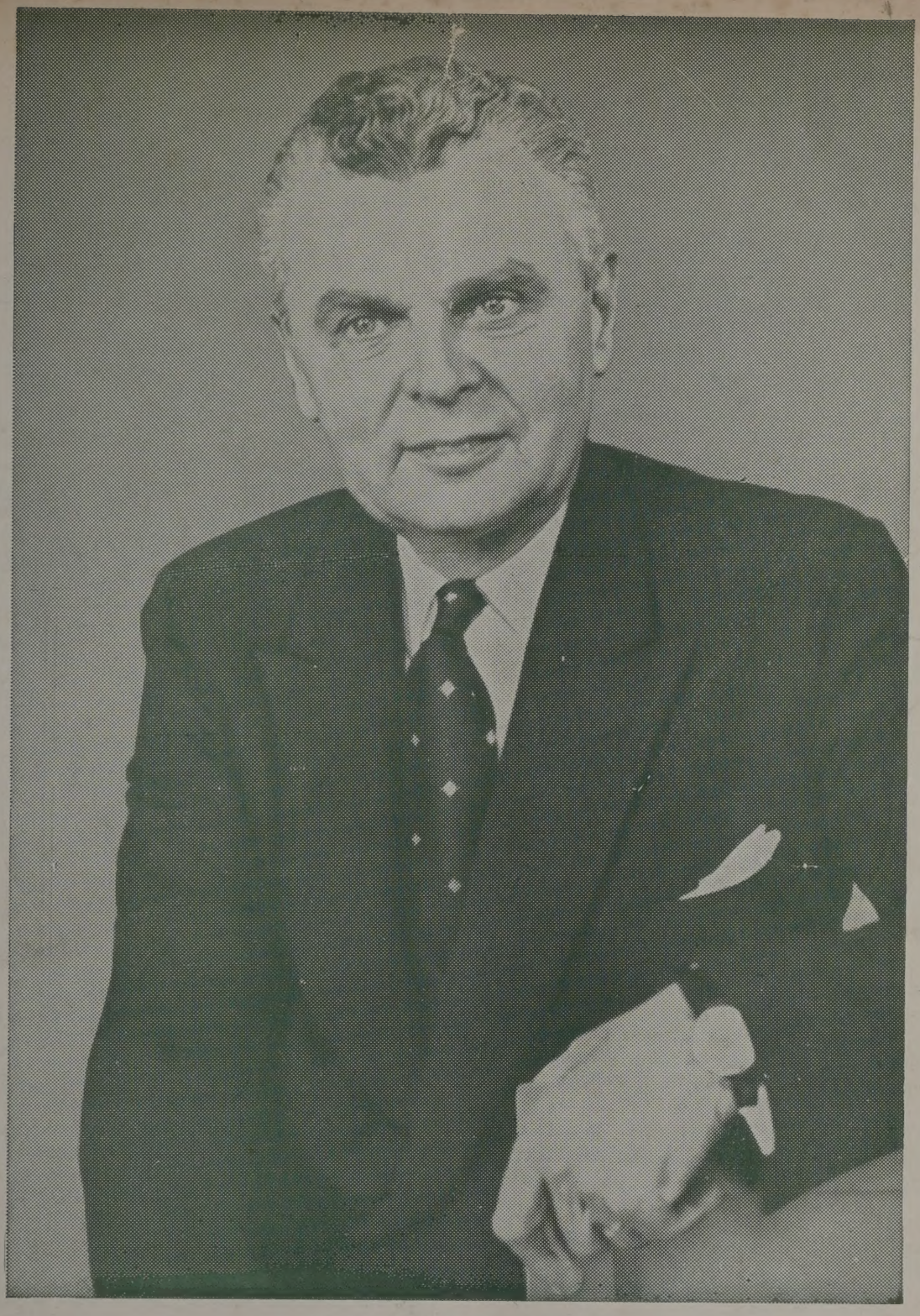

НОВІ ДНІ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XI ЖОВТЕНЬ — 1960 — OCTOBER Ч. 129

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Дорошко П. — Дві поезії 1
Фененко М. — Дівочий лист, поезія 1
Приходько Н. — Терен, поезія 1
Клен Ю. — Пригоди архангела Рафаїла 2
Сварог В. — На підступах до нової теми 9
Юриняк А. — Гумор і сатира в творах розповідного жанру 10
Пісочинець С. — Трохи про шанобу, трохи про жадобу 15
Іванис В. — Д-р О. Балабас помер, некролог 19
Полтава Л. — Поетові, поезія 25
Дописи. Бібліографія. Листування.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Високодостойний Джон Діфенбейкер — голова уряду Канади, передовий борець за волю людини й народів, що на генеральній асамблеї ОН 26 вересня 1960 року перший відважно підняв щит і пішов у протинаступ на провідника російського комуністичного імперіялізму Микиту Хрущова. Як відомо нашим читачам, Високодостойний Джон Діфенбейкер з повним зрозумінням та прихильністю ставиться до визвольних змагань поневоленого росіянами українського народу і всіх інших поневолених Росією народів.

ГОЛОВА УРЯДУ КАНАДИ ЗРОБИВ ПЕРШИЙ УДАР ПО ХРУЩОВУ

26 вересня ц. р. на генеральній Асамблеї ОН виступив з промовою голова уряду Канади Високодостойний Джон Діфенбейкер, який перший із західніх діячів пішов в атаку на Хрущова.

На жаль, поки ми дістали оригінальний текст промови голови уряду Канади, це число вже було готове до друку і ми не можемо ширше переказати змісту цієї славної бойової промови.

(Закінчення на стор. 32-ій).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Мельник Мар'яна, Сан Франциско, США 2
Кузьменко Варвара, Форт Вілліям, Канада 1
Квятковська З., Чікаго, США 1
Ростенко М., Детройт, США 1
Лисенко Д., Міннеаполіс, США 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Микола А., Бруклин, США 2.50
Поліщук Ганна, Монтреаль, Канада 1.00
Кузьменко Варвара, Форт Вілліям, Канада 0.50
Дзюбенко В., Нью-Брунсвік, Канада 0.50

Сердечне спасибі за допомогу!

Редакція

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00

США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26), Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

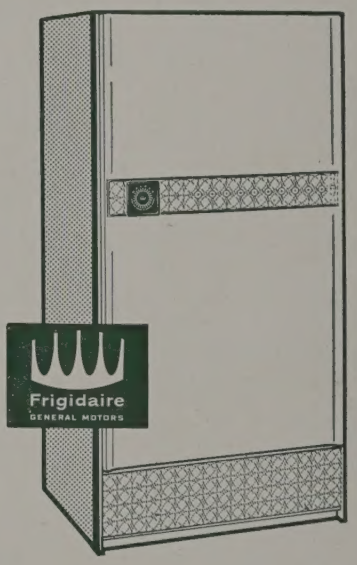

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам "Нових Днів" — спеціяльна увага і знижка.

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel. EM 8-6812

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS LIMITED, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., EM. 3-7839, Canada

З нової лірики

Петро ДОРОШКО

Початок дня

По темнім гребеню лісів
Світанок зблиснув. Вітру подих
Останні зорі загасив.
По горах, схилах, мов по сходах,
Поволі сонце піднялось
І над землею розлилось
Теплом і світлом.

Сонце, здрастуй!
Ми твій вітаємо прихід,
Тобі складаємо привіт.
І ти нам, хмаронько, не застуй, —
Хай буде світло на весь світ!

Хай буде світло і тепло.
Дощами, хмаронько, пролийся,
Ростками, травонько, пробийся,
Щоб все цвіло і все жило,
Щоб не скуділо джерело
Життя живого. Зелень віт
І колос, і налитий плід,
І наші руки мускулясті —
Нехай міцніє все у щасті,
Хай буде світло на весь світ!

Не тліти, як чаднючий гніт, —
По райдужних ступати росах,
В'язать колосся у покосах,
Шукати слово для пісень,
Щоб ти трудився, не томився,
Щоб райдужно горів-іскрився,
Щасливо розпочатий день,
Твій день труда.

Прожитий плідно;
Щоб він не зник, як тінь, безслідно,
А ліг, як в дім ляга цеглина,
В споруду невмирущих літ.
Ніхто не скаже, що це глина,
Коли насправді це граніт.
Хай буде світло на весь світ!

**
*

Не юнаки мої ровесники
І сам давно я не юнак,
Та по-юнацьки мрієм веснами,
Дарунків літа знаєм смак.

І, наближаючись до осені,
Що непомітно підійшла,
Життя спокійного не просимо,
Не позичаємо тепла.

Дорогами значної дальности
Літа не притомили нас,
А додали відповідальности
За все, чим визначено час.

За мрії, задуми і звершення,
За дружну юности сім'ю.
За все відповідаєм першими,
Правофланговими в строю.

Микола ФЕНЕНКО

Дівочий лист

Я про тебе не знаю, не відаю.
Тільки біль, тільки спогадів плин,
Тільки в серці гіркою обидою
Тліє відгук останніх хвилин.

Десь тепер ти за дальніми гонами,
Де за хмарами хмари лягли.
І коли і якими вагонами
Ти прибудеш до мене, коли?

Знову жовкне на дереві листя
І у небі кричать журавлі,
Знову осінь іде золотиста,
Золотисто іде по землі.

А від тебе ні слова привітного,
Ані звістки: чи жди, чи не жди...
І нехай не діжду тебе рідного,
Все одно буду ждти завжди.

Надія ПРИХОДЬКО

Терен

Вбрався терен в білий цвіт,
Нахилився через пліт
Та й питає у калини:
— Скільки літ?
А калина у одвіт
Нахиля сплетіння віт,
Шепче листом сни дівочі,
Про травневі тихі ночі,
Білий цвіт.
Не спиталася нікого,
Нахилилася до нього,
Обняла та й похолола,
Білі руки наколола...
Чи ж на те було цвісти,
Буйні коси розплести,
Позичати рос у хмари,
Щоб ввесь вік з колючим в парі
Провести?..

Пригоди архангела Рафаїла

Юрій КЛЕН

(*22. 9. 1891 — †30. 10. 1947)

Тьмяним весняним вечором, насиченим подихом далекої грози, бузковими пахощами і запахом озону, в білій хмарі, лебединим плавом по землі простували архангели Рафаїл і Михаїл. "Простували" не значить, що вони переступали ногами, бо п'яти їхні ледве-ледве торкалися трави й дорожнього пороху, а хмару, яка їх обкутувала, немов би вітром несло ген-ген.

Так прямуючи, вони розмовляли між собою, та не були то слова, що ними вони перекидалися і що їх десятками треба нанизувати, щоб віддати думку якусь. В одну мить, коротку, як мигтіння блискавиці, перелітала від одного до одного думка, що осявала чоло когось із них, і так само швидко мигтіла відповідь на неї. Від того обміну думками світляні сполохи грали на небі, і сполохи ті були їхні думки, що беззвучно займалися, на мить розсвітлювали околицю і згасали в насичених передгроззям просторах. Отже, віддати їхню бесіду значить переложити її на нужденну людську мову, проміння на звуки, фарби на слова і витратити довгі хвилини на те, що "сказано" в один блискавичний момент. Сполохи Михаїлових думок мали багряну відтінь, тоді як у Рафаїлових була прозора голубінь, і випадкові перехожі, спостерігаючи ту гру зірниць, милувалися на феєрію невиданих кольорів.

Передана нашим нужденним способом висловлення, розмова їхня мала приблизно такий зміст:

Р а ф а ї л. Дивний той рід людський, замкнутий у межі простору і часу.

М и х а ї л. Дивний і не подібний до нас, первозданих, улюбленців Господніх, створених у добу досвітню.

Р а ф а ї л. До нас, Його любов'ю розпещених.

М и х а ї л. До нас, що сяємо, мов снігами коронувані гір шпилі у першім промінні ранкової зорі.

Р а ф а ї л. Що сонмами і світоносними шерегами вилискуємо, мов туманами обкурені ланцюги гірські.

М и х а ї л. Що сонцесяйними крилами, мов щитами, оточуємо трон Господній.

Р а ф а ї л. Що є раменами Його, які, мов білим цвітом укрите галуззя черешень, простягаємось у простір.

М и х а ї л. Що є великими свічадами озер, які віддзеркалюють славу Його, наче сонця блиск нестерпучий.

Р а ф а ї л. Свічадами, які відбите нами сяйво знову вбирають у себе, бо назад воно відбивається склепінням небесним.

М и х а ї л. Якими ж іншими, відмінними від нас є люди!

Р а ф а ї л. Мов дим від багаття, що здіймається у височінь і розпливається в просторі.

М и х а ї л. Мов фанфара суремна, що завмирає, прокотившись над полем бою.

Р а ф а ї л. Мов пахощі кущів бузкових і ясминових, що відцвітають за весну і літо.

М и х а ї л. І невже промені дій їхніх не вплітаються в симфонію світла, що, від склепіння відбившись, до нас повертаються?

Р а ф а ї л. Невже ті промені, розчинившись, не тремтять у свічадах, якими є істоти наші?

М и х а ї л. Тремтять, може, так кволо, що тремтіння їхнього ми не помічаємо?

Р а ф а ї л. Якби так, то причетні люди були б до блаженства нашого.

М и х а ї л. Не докінчені, не довершені, вічно мінливі, то поривом у височінь недосяжну знесені, то виром падіння у безодню втягнуті, мчать вони у потоці ненастанному ставання.

Р а ф а ї л. Не так, як ми, довершені, докінчені, які перебуваємо не в потоці ставання, а в бутті неминливому, в сяйві незгасному.

М и х а ї л. Якого їхні очі не знесли б, бо осліпили б, і від дотику якого тіла їхні спопеліли б.

Р а ф а ї л. Тому й не вільно нам, янголам, ставати перед очі їхні.

М и х а ї л. Але чи ж не являвся ти, Рафаїле, Товієві і чи не відбув з ним цілу подорож?

Р а ф а ї л. Так, але створив я собі для цього оболонку з густого астрального етеру, поволокою млистою опасав свою постать і от, подібний до людей, в оболонці не з плоті людської, став його супутником, його охоронцем удорозі.

М и х а ї л. Таж і Гавриїл явився Марії, коли приніс їй звістку, що вона має породити Спасителя.

Р а ф а ї л. Так, та голова його була обкутана хмарою, крізь яку ледве пробивалося проміння лиця його, мла обдавала постать його, і так, у хмарі світляній, він став їй перед очі.

Чи не закривав Мойсей лице своє покривалом, стаючи по розмові з Господом перед народом, бо після перебування його на Синаї сяяло воно так, що очі людські того блиску знести не могли? І чи не онімів зі страху Захарія, коли, трьома тільки димами обкутаний, явився йому в храмі янгол?

М и х а ї л. Якби не ці оболонки, то на місці вмерла б людина, побачивши одного із безсмертних.

Р а ф а ї л. Невже ми такі страшні?

М и х а ї л. Ми прекрасні. Але людина красу здатна перенести тільки в певній мірі. Краса над міру її вбиває.

Р а ф а ї л. Отож є певна грань, за яку переступивши, краса переходить у жах.

М и х а ї л. І нема органів у людини, що ту красу надміру сприйняти б могли. Так само понад міру міцний гук розриває їй вуха, і понад міру яскраве світло сліпотою очі вражає. Чи ж не сліпнуть вони вже назавжди від снігу, коли день перебуде людина серед сонцем залитих полярних пустель?

А що ж, коли око її вхопить край блискучої архангелової шати?

Р а ф а ї л. І дивна то нездарність нічого не бачити поза межами, тісно закресленими, часу і просторіні.

М и х а ї л. Для нас існує тільки позачасовість. Минуле, сучасне і майбутнє завжди перед нашими

очима, і ми їх не відрізняємо одне від одного. Люди ж, охоплені мінливим потоком ставання, пропускають усе крізь отвір сучасного — буяють між двома небуттями. Вони бачать тільки тримірний простір, тримірними самі будучи.

Рафаїл. Чи ж не дивно, що одна тільки людина з усіх Господом сотворених істот, знає, що судилося їй вмерти, що їй одній притаманне стремління міняться, вдосконалюватися, з падінь і злетів творяти життя своє, та ще з роду в рід передаючи стремління до ще вищого злету, до ще глибших падінь?

Михаїл. Ми цього не знаємо, бо одразу створив нас Господь довершеними. У цьому ми споріднені зі звірами, бо й вони вийшли з рук Господніх досконченими, не закладено в них стремління стати чимсь іншим, стремління досконалитися. Буття їхнє, як і наше, сферичне, а життя людини — лінія, що йде в безконечність.

Рафаїл. Отже, й поступові людському краю не покладено.

Михаїл. Чи не значить це, що людина може стати довершенішою за нас, янголів?

Рафаїл. Або, йдучи в інший бік, стати огиднішою за демонів.

Михаїл. У жадному з тих напрямків грані Господь їй не поклав.

Рафаїл. Людина оспівує і дерево, і квітку, і небо, і море, і демона, і тварину, і янгола, і землю, і сонце, і зорі, які теж є живими істотами, що летом прошивають небесні простори. Але чому всі замовчують людину? Про неї не склали ані пісню, ні казку тварина, ні небо, ні море, ні сонце, ні дерево, ні квітка.

Михаїл. Це тому, що всім їм соромно за людину, соромно за ту хитку і мінливу істоту, яка без потреби вбиває і нищить, яка потворить обличчя землі, не доходячи ніколи рівноваги і стійкої, тривалої форми. Як людині соромно буває за невдалого сина, що пішов невірною стежкою розпусти, і про нього не говорять, існування його замовчують.

Рафаїл. А чи не мовчать небо, море і квіти, і зорі, і сонце тому, що людина втілює найкращу їхню надію і всі вони, віддих затамувавши, стежать, як та надія росте, набирає форми, розцвітає квітом багряним і голубим? Так у родині з тривогою і надією дивляться на химерну дитину, що є відмінна від усіх інших дітей, і потай себе питають, чи не є оті риси відмінности рисами, що виказують майбутнього генія, який стане гордістю світу?

Михаїл. Дві дороги відкриті людині: стати ганьбою всесвіту, або виправдати його нетаєну надію.

Рафаїл. Може, вклав Господь у людину свою найпалкішу мрію.

Михаїл. Аби та мрія не зрадила...

Рафаїл. Як одного разу вже зрадила...

Михаїл. Ти згадав Люципера...

Рафаїл. Чи ж не дивно, що янгол пішов шляхом людських стремлінь, людських падінь і злетів...

Михаїл. А це тому, що Люципера створено напівянголом, напівлюдиною, заложено в нього стремління до найвищого і до найнижчого. Створено безсмертним, якому дана була змога дорівняти Богові або впасти на дно безодні.

Рафаїл. Нам, усім іншим янголам, те стремління невідоме. Незмінними й остаточно сформленими вийшли ми з рук Господніх. Ми, улюбленці Його первозвані.

Михаїл. А чи не любив Бог більше людину, ніж нас, відкривши їй, кволій і безсилій, шлях, яким простуючи вона може перевищити янголів і дорівняти Творцеві, бож нам накреслив Він границю, якої не переступити.

Рафаїл. Людям подарував Він Сина свого задля спасіння їхнього від гріха.

Михаїл. Чи ж можна собі уявити, що Його розіп'ято задля спасіння янголів?

Рафаїл. Ні, бо янголи не здатні грішити.

Михаїл. Чи можна собі уявити, що Його розіп'ято задля спасіння звірів?

Рафаїл. Ні, бо звірі гріха не знають, навіть коли вони нищать інші живі істоти.

Михаїл. Чи ж не любить тоді, дійсно, Господь людину більше, ніж нас?

Рафаїл. Як наймолодша в родині дитина завжди є улюбленцем батька.

Михаїл. Може, тому, що вона найбезпорадніша з усіх.

Рафаїл. Не для людини, а для нас провів Господь межу, вище якої не злетіти.

Рафаїл. Але за це подарував нам спокій і вічне блаженство.

Михаїл. А людині тривогу, неспокій, стремління...

Рафаїл. Ми — ясні озера, що віддзеркалюють славу Господню.

Михаїл. А людина — потік, що мчить понад каміння, піною беручися, і в бігові своєму відриває брили підбережні і в брижах проміння тої слави, спотворюючи, по-своєму переломлює.

Якби людина якась, простуючи поруч архангелів, була обдарована їхнім зором, їхньою спроможністю бачити речі, для звичайного ока невидимі, то була б вона дуже здивована, побачивши на площах великих міст, по сусідству з відомими їй вежами, церквами і ратушами такі будови, що ніколи там не стояли і цілком міняли зовнішній вигляд того міста, яке жило в їхній пам'яті. Ті будови відрізнялися від інших якоюсь прозорістю, вони немов пропускали крізь себе світло, наче були споруджені зі скла або сформовані зі згущеного туману, що висвічував фосфоричним блиском.

То були споруди, ніколи не збудовані, але створені фантазією архітектів, що хотіли ними прикрасити місто, — нездійснені проєкти, силою геніяльної думки матеріялізовані в камінь і крицю. Поруч інших, таких дотикальних у своїй реальній річевості будов вони здавалися фантастичними спорудами з мережива сну. Погляд архангелів довше спинявся на них, ніж на чомусь іншому. Коли вони простували голим степом, навколо них раптом виросло ціле місто таких прозоро-мережавих будівель — ніколи не здійснений плян якогось будівничого, до найменших деталей опрацьований.

— Дивись, — мовив Михаїл, — оті прекрасні химери свідчать про одвічне стремління людське. Навіть те, що створено не руками, а тільки уявою людини, існує, як реальне, незрушне і віщує Богові про її тугу, змагання і порив у неосяжне. Чи чуєш ти пісні, які ніколи не зродилися, бо були надто прекрасні? Чи чуєш музику, що ніколи не була записана, а тільки жила у душі творця її, як без-

смертна мелодія? Наша перевага над людьми, що ми все те бачимо і чуємо, а їхнє око і вухо спроможне сприймати тільки надто грубі коливання матеріяльної енергії.

— О, як би то цікаво було втілитися на кілька днів у людину, жити її стремліннями, не відчувати за собою ланцюга подій минулих, ані бачити картин майбутніх, на коротку мить обійняти короткий відтинок життя і вкласти в нього тугу за вічністю, відчути, чим є людське страждання і туга, про яку говориться в піснях, пізнати нарешті, чим є таке почуття, як ненависть, зовсім невідома нам.

— Або жах, помста, прагнення до саможертви і тисяча інших речей, — з усміхом додав Михаїл. — Чому не ввійти тобі в людське тіло і на короткий час не пережити все те?

— Людське тіло, яке я створив собі з астральної матерії, коли відвідав був Товія, не було справжнім тілом з плоті і крови, — мовив Рафаїл. — Воно було тільки машкарою, що прикривало мою янгольську суть. Отже, не могло відчувати те, що відчував народжений від жінки.

— Тоді позич собі чуже тіло, — вкинув Михаїл.

— Я не можу позбавити людину життя, бо то було б душогубство, я тоді пограбував би в неї тіло, яке дано їй на те, щоб виконати певне завдання на світі. Не можу я ним заволодіти й під час сну, бо душа в тому стані ще занадто зв'язана з ним і не поступиться місцем. Що ж до мертвого тіла, то воно вже не годиться для експерименту.

Саме в цей час архангели проходили передмістям Києва, а саме краєм Куренівки, і під росохатим деревом побачили людину, що напівсиділа, напівлежала, трохи зсунувшись у рівчак. На голові в неї була засохла кров. Була вона, очевидно, без пам'яті; тхнуло від неї горілкою.

— Бачиш, — мовив Михаїл, — ось тобі людина, що, зайве хильнувши, забрела сюди, впала, головою вдарившись об камінь, не жива, але й не мертва, а десь на грані отих двох станів. Невідомо, чи повернеться вона до тверезого стану людини живої, душа її ще не відділилась від тіла, але десь далеко від нього блукає чи літає, довгим шнурком пуповим тільки ледве-ледве з ним зв'язана. Вона тобі спротиву не чинитиме, увійди в те тіло і силою волі приведи його до свідомості.

Проєкт припав до смаку Рафаїлові. Він тільки на мить замислився, чи зорієнтується в нових обставинах. Він знав, що людину звуть Андроном Лукичем Вертопрахом, знав, що їй 32 роки, що є вона рахівником державного банку і що нежоната. Але чи зможе він, заволодівши її тілом виконувати всі функції урядовця і громадянина, бути свідомим усіх обов'язків, які чекають на нього? Тепер перед його янгольським зором все є ясним, відкритим і безсумнівним, але як воно буде, коли він увійде в тіло, обмежене тісними обріями сірої буденщини, позбудеться своєї теперішньої всезнавчої проникливости і не матиме найпотрібнішого для буденних справ досвіду?

Але зразу він сказав собі, що, коли надто довго обмірковуватиме всі наслідки свого вчинку, то ніколи на чин не зважиться, бо рефлексія паралізує дію і гамлетизує життя.

Тому підійшовши до людини, глянув у її брудне, потьоками засохлої крови покрите обличчя, глянув у вічі, що в нерухомості своїй закотилися п лоб, по якому розсипалися чорні пасма волосся, рот, наполовину розкритий і, швидко зваживши припав усією своєю істотою до того тіла, мов н ліг на двері замкненої хати, яку господар покину пішовши хто-зна куди. Двері під натиском тим п далися, затріщали, розчахлися, і гість не ввійшо а впав у сіни, тоді опинився в теплому, затхло покої, де мав, не чекаючи хазяїна, почати господ рювання своє.

Перше почуття Рафаїла-Вертопраха, коли в підняв голову, було почуття болю, усвідомлен того, що людською мовою зветься стражданням. голові ще гуло від удару і від хмелю. Спираючи на дерево, він підвівся з землі, попробував був ст яти самостійно, зробити кілька кроків, але заточи ся і мало не впав. Тоді постояв лицем проти ві ру, аж у голові трохи проясніло і мозок запрац вав. Він ще виразно почував себе Рафаїлом, яко немов би зашили в тісний мішок, лишивши в ньом прорізи для вух і очей, щоб через них сприйма враження зовнішнього світу. Ще чітко в пам'я стояв образ Михаїла, грізного архангела-побратим з полум'ястим мечем і білими крилами, що вилиску вали багрянцем, і ще миготіли в ній сполохи думо його. Але вже від мозку у єство його просякал якісь струмочки, які несли спогади з життя Верт прахового, насамперед враження від останньої п ятики, потім від зустрічей з жінками, від розмов начальством, і образ Михаїла заступила поста дебелого шефа канцелярії з орденом Червоно Прапора на грудях.

Архангел, що прийняв на себе оболоку людську ясно відчував, що стоїть тепер на тій точці прямо лінії, від якої простісіньке, як шнур, простяглос продовження її в майбутнє, а коли глянути наза то ця лінія роздвоювалась, одна віть того розгалу ження вела в безконечність до емпіреїв, де хор блаженних стояли навколо трону Саваофового, друга, відбігаючи також у минуле, вела крізь нуж денне і неохайне життя Вертипрахове, майже а до колиски його і там уривалась: далі спогади н сягали.

Усе ще поточуючись, Рафаїл попростував до м ста. Не мав він великих труднощів знайти вулиц і відшукати дім, де на третьому поверсі містилос приміщення рахівника банку. Тут помагало прита манне янголові всезнавче усвідомлення всього, щ є на світі, яке ще не загасло в ньому, а з другог боку — автоматична робота мозку, що був власн стю Андрона Лукича і з непомильністю інстинкт вів його вулицями, де й поночі знаходив дорогу Отож, увійшовши в дім і піднявшися сходами на гору, намацав у кишені Вертопрахового франч ключ, всунув у замок, повернув, увійшов до по кою, повернув вимикач; спалахнула жарівка н столі і зеленавим світлом залила розкидані на ньо му папери. У горлі пекло. Налив з карафки склян ку води й одним духом осушив. Освіжив чоло руш ником, у холодну воду намоченим. Усе це був звички Андрона Лукича, що їх механічно, цілко автоматично наслідував Рафаїл, не здаючи соб справи з того, що робить. У голові все ще гуло, думки плутались — так що про якусь роботу сьо годні годі було думати. Тому ліг у ліжко і вимкну світло. Приголомшений двома годинами перебуван

н в тілі, очманілий від болю, сподівався, що ввісні, окинувши свою земну в'язницю, злине в емпіреї, об там відпочити, але сновидіння були якісь плу-ані, складалися з вражень Вертипрахового досві-у і не відсвіжували духу.

О пів до восьмої ранку задеренчало будило на олику в головах, і Рафаїл зірвався в ліжка. До-від Андрона Лукича казав йому, що пора на служ-у. Швидко проковтнувши принесений йому до по-ою морквяний чай без цукру і пару скибок чор-ого, як земля, хліба ("совєтського пряника", як ого жартома називали), Рафаїл, перевіривши міст портфеля, сунув його під пахву, надяг кепку попрямував до банку.

Проходячи залею, де було багато столиків, здо-овкався з товаришами-урядовцями. Деякі, погля-аючи на синяки над лобом, поблажливо або іро-ічно усміхались, але не розпитували, з досвіду, абуть, знаючи, якого ті відзнаки походження. Ко-и минав стіл Варвари Митрофанівни, що відала рошовими переказами за кордон, вона зробила йо-у очко, але Рафаїл, не звернувши уваги, коротко клонився і попрямував до свого столика, після чо-о Варвара Митрофанівна образилась і закопилила ижню губу.

Не міг ввесь час позбутися почуття двоїстости воєї особи: з одного боку знав, що він архангел, кий ще вчора буяв у небесних просторах, з дру-ого боку все виразніше починав усвідомлювати вою тотожність з Андроном Лукичем Вертопра-ом, викресаючи з пам'яті факти його минулого. ух, що жив своїми власними спогадами, був у ивній суперечності з мозком, що накопичив рока-и свої враження, залежно від яких автоматизував оботу тіла. Канцелярська праця була справжньою укою для Рафаїла. Він, що звик одним, так мови-и, духом вбирати в себе всю мудрість, яка може міститися у творах Канта, у складних обчислен-ях ціложиттєвої праці Ньютона, всю красу, що идає і від радости шаліє в музичних творах Бетго-ена, (бо все це далеко не дорівнювало мудрості ерафимів і нірванній екстазі херувимів), він, що, оглинаючи, схоплював це за одну блискавичну ить, мусів тепер годинами сидіти над обрахунка-и, по кілька разів перевіряти, чи непомильно під-умовані довгі стовпці цифр на шпальтах його ра-івничої книги. Куди ділася його здібність з бли-скавичною швидкістю схоплювати все! Якби не ме-анізація мозкової праці Андрона Лукича, безпо-адно потонув би він у цьому морі дрібничкового отлоху. Він незабаром переконався, що й черевик не потрапив би собі зашнурувати, якби не під-відома автоматичність у рухах пальців, яку завдя-ував досвідові Вертопраха. Алеж той Вертопрах имагав і нагороду за те, що передав свій досвід овому хазяїнові свого тіла: за підрахунками Рафа-л відчув, що думка якось млявіше починає працю-ати, ніби чогось їй бракує. Рука автоматично сяг-нула до кишені і витягла звідти коробку цигарок. Легені вимагали нікотини, мозок треба було під-тьобнути отрутою, як ледачого коня.

То були концесії, які архангел мусів робити ор-анізмові людини. За два-три дні Рафаїл зовсім уже вик був до роботи, та іноді, сидячи за канцелярсь-ким столом, раптом згадував своє буяння в прос-горі і розмови з побратимами, і тоді болюче сти-скалось його людське серце, немов і воно тужило за тим, за чим тужив дух його. Але поволі ті спо-гади пригасали, так немов покривалися туманною поволокою, і робилися схожі на сновидіння, що їх уранці ще з подробицями пригадуєш, та протягом дня вони бліднуть, втрачають виразність контурів і випадають з пам'яті, витиснені звідти подіями на-вколишнього життя.

Трагічним було, що він не пригадував подій усього Вертопрахового життя, а мав невиразне про них уявлення. Пам'ять його добре функціонувала тільки з того моменту, як заволодів він його тілом. Швидко перейняв він від нього те, що стосувалося автоматизованої реакції на повсякденні явища, але діяв так, як діє, наприклад, тварина, загрібаючи по собі послід, або зозуля, кладучи яйце в чуже гніздо, цебто цілком інстинктово. Мозок говорив йому, що були у нього роки дитинства і юнацтва, але коли б йому довелось заповнити анкету, то він спромігся б тільки написати про буяння у горних сферах, у яких лунала гармонія світів і хори безсмертних. Алеж і ті спогади за деякий час зблякли. Для архангела життя всього світу було як на долоні, воно лежало навіть поза межами часу, а для людини, якою він став, було воно мов книга за сімома печатями. Весь майже досвід потойбічний лишився за муром, що чим далі вище зростав, немов навіки відділивши його від цього, що не пов'язано із земним життям. Жоден звук по той бік муру не добувався до нього.

Тому в минулому у Рафаїла утворювалась порожнеча, яку не знав чим заповнити, а незнання найістотніших фактів Вертопрахового життя загрожувало несподіванками і небезпеками. Про те минуле нагадували йому тільки сни. Коли під час фізичного знечулення дух Рафаїла відділявся від тіла і летів невідомо куди (бо не зберігав того в пам'яті), у те тіло повертався немов у стару, покинуту домівку, тонким шнурком пуповини ще зв'язаний з ним дух Вертопраха і, за старою звичкою, починав у тій домівці хазяїнувати; нишпорив по всіх закамарках, витягував із закутків заплісніли спогади, смакував їх, як смакує скупердяга або кацетник шкоринки черствого, забутого хліба, що десь завалявся, і по уривках тих снів, що, мов реп'яхи, чіплялися пам'яті, можна було в невиразних обрисах визначити образ того минулого, як учені на підставі дослідів над кількома кістками відтворюють кістяк передпотопової потвори. Нераз у тих снах фігурували піятики, переховування якихось грошей, догани начальства за спізнення і недоліки в роботі. Бо-зна який мотлох витягував із закутів минулого Вертопрах, коли ночами навідувався в покинуту домівку, — дрібниці, над якими Рафаїл ніколи не задумувався під час свого робочого дня і що їх ранком, як сміття, вимітав із своєї свідомости. Інколи в тих снах маячіли якісь жінки. Андрон Лукич обережно відсловяв їхні плечі, груди, хихотів і збурював кров у сплячому тілі.

Якими небезпеками загрожувало незнання фактів Вертопрахової біографії, показав Рафаїлові такий випадок:

Якось пізнім вечором до нього постукали в двері, і на порозі з'явилася Варвара Митрофанівна. Шпурнувши капелюха на канапу, вона впала на стілець і зайшлася плачем. Коли збентежений Рафаїл пі-

дійшов, щоб розпитати і потішити її, вона люто відштовхнула його й закричала: "І доки це буде тривати, отака ваша поведінка! По всіх наших зустрічах, гулянках і вкупі проведених ночах ти поводишся так, ніби мене й не існує на світі. Вже три тижні минаючи мій стіл, ледве уласкавлюєш мене поглядом. А щоб підійти й обмінятися словом, про те й мови немає. А чим я на це заслужила?! Отакі всі ви! Погра єтесь, доб'єтеся, чого треба, а тоді кидаєте жінку".

Даремне Рафаїл намагався заспокоїти Варвару Митрофанівну. Що більше старався, то більше зливою слів вона його затопляла, вичитувала йому всі його провини і так він чимало дізнався з Вертопрахової біографії, усі ті невідомі факти нотуючи у своїй пам'яті.

Коли вичерпав усі доводи, марно намагаючися втихомирити Варвару Митрофанівну, вона закінчила свою докірливу промову так: "Віднині ви мені не Андросік, а Андрон Лукич, або товариш Вертопрах".

І тоді в відчаї, сам не знаючи, що каже, він кинув слова: "Та ніякий з мене не Андросік, ані Вертопрах, а просто Рафаїл, що не відповідає за вчинки іншого"...

На мить жінка немов закаменіла від подиву, а тоді в нападі раптової люті схопила склянку з недопитим чаєм і шпурнула йому в голову, за склянкою полетіла тарілка, за тарілкою ваза на квіти.

Рафаїл схопився і вибіг з хати.

"То ти ще з мене глузувати..." чув услід. Поблукавши години зо дві темними вулицями і повернувшися додому, знайшов свій покій порожнім, на підлозі валялися черепки, шухляда з паперами була розбурена, листи про існування яких Рафаїл нічого не знав, лежали подерті, гроші, що були в окремій коверті, зникли...

На другий ранок, явившись на працю, пройшов, мов пес облитий, він повз столик Варвари Митрофанівни, не зважившись глянути у її бік.

Через кілька днів начальник відділу (той, що з орденом Червоного Прапору) викликав до себе Рафаїла і висловив йому догану за якийсь недогляд, що трапився три місяці тому. До того ж шукалося якоїсь теки з паперами, що її давніше передано товаришеві рахівникові і якої товариш рахівник аніяк не міг собі пригадати, хоч як напружував свою пам'ять. Отже вийшла подвійна догана. Рафаїл, звузивши межі своєї архангелової свідомости до тісного жаб'ячого виднокруга не дуже мудрої людини, почував себе, мов той каліка, що не може користуватися ногами, які скрізь його носили.

Відходячи, напівголосно сказав сам до себе: "Андрон заварив кашу, а ти, Рафаїле, хлепчи!" Але начальник почув ті слова і здивовано подивився йому вслід. Незабаром та фраза обійшла всю канцелярію, дійшла вона й до стола Варвари Митрофанівни, яка порівняла її з фразою аналогічною, яку сама кілька днів тому чула. Баришні зашушукались, позираючи на Рафаїла, та якось раптово урвали, коли той зиркнув у їхній бік. Фраза "не всі вдома" облетіла столи. Варвара Митрофанівна намагалася знайти в цьому пояснення дивної Рафаїлової поведінки продовж останніх тижнів і навіть у душі пожаліла його. Від того дня всі баришні називали його не інакше, як "Рафалочка".

Все це було б іще нічого, якби справа не мала епілогу. Через десять днів слідчий певної установи викликав до себе Рафаїла і почав допитуватися, чи не є він родич посадженого у Луб'янку контрреволюціонера Рафальського, якому інкримінується державну зраду і змову проти уряду. Коли рахівник якнайрішучіше це заперечив, йому поставлено друге питання: чи не є він братом Казіміра Рафаловича, заарештованого близько польського кордону й обвинуваченого у шпіонажі на користь Польщі, а як ні, то чим він це доведе, і чим може довести, що він справді Андрон Лукич Вертопрах. Рафаїл почав посилатися на те, що його вже від такого то року добре знають у місті і на службі, що документи у нього в порядку і виставлені органами державної міліції і що нарешті, коли він сам себе жартома іноді називає Рафаїлом, то це тому, що бабця його по жіночій лінії веде свій родовід від жидівської сім'ї Рафаллерів, члени якої всі були пролетарями й робітниками.

Та це не зовсім задовольнило слідчого. Вийнявши цигарницю з чужою золотою монограмою, він запропонував своєму субесідникові закурити і ввічливо спитав, чи не взяв би він, щоб цілком себе очистити від підозри, агентурну роботу в установі, у якій працює. Рафаїл збентежився, трохи перелякався і, щоб відрочити відповідь, попросив дати йому кілька тижнів на обдумання. Слідчий радо погодився і відпустив його.

Повернувши додому, Рафаїл відчув гостру спрагу, яку можна було загасити тільки горілкою. Згадав, як він тиждень тому виніс сорочку на самогон. Були то концесії, які робилося Вертопрахові, організм якого вперто вимагав того, у чому попередній хазяїн ніколи не відмовляв. Постановив тоді покласти цьому край. Запеклою була боротьба з Вертопрахом, що уночі приходив домагатися своїх прав і сіяв кукіль, який сходив там, де старанно вирощував золоту пшеницю Рафаїл, та глушив її. Він робив собі програму дня. Підіймався з ліжка дуже рано, робив гімнастику, обливався холодною водою, тоді розтирав тіло, аж розливалась по ньому життедарна теплінь. Це підтримувало в ньому свіжість і бадьорість продовж цілого дня. Після служби купався часто у Дніпрі і часами човном гнав аж на Чорторий, вилежувався проти сонця на піску Отож тіло його незабаром набрало смагляво-золотавого кольору і почало пашіти здоров'ям. Вертопрахова хороблива блідота зникла, м'язи напружились, заокруглились. Спрагу горілчану душив і нищив у зародку. Поволі навіть починав себе відучувати курити. Методою такого режиму було зробити тіло міцним, позбавити його всіх поганих звичок і нахилів, що руйнували здоров'я, щоб передати його потім, як прийде слушний момент, колишньому хазяїнові у такому бездоганному стані, щоб воно уможливило йому йти тим шляхом, що веде вгору, словом, щоб Андрон Лукич Вертопрах (так думав Рафаїл, пригадуючи свою розмову з Михаїлом) міг стати не соромом і ганьбою природи, а її великою надією і мав деякі шанси справдити її. Сам Вертопрах напочатку збунтувався проти такого йому накинутого режиму, вночі він являвся у свою домівку, лютував, сварився, розкошував у похітливих мріях, пиячив і бешкетував, спокушав Рафаїла, як спокушали бі-

си святого Антонія, а вранці Рафаїл вимітав усе те сміття, й оселя духу його, яку він ґрунтовно провітрював, ставала чистою, чепурною, сонячною. У дзеркалі він помітив, що навіть риси обличчя Вертопрахового шляхетнішають. Все рідші і рідші ставали нічні відвідини колишнього хазяїна, і врешті він скорився, знітився і дозволив себе Рафаїлові вести, куди той хоче.

Якось увечорі Рафаїл, проходячи повз церкву, почув спів і побачив у ній світло, увійшов і став у сутіні. Урочисто звучали слова священика і голоси на крилосі, тьмяно мерехтіли воскові свічки перед золотими образами, і сльози навернулись на очі Рафаїлові, коли він згадав своїх осяйних побратимів, потоки сліпучого світла, в яких вони буяли, спокійні, нерухомі озера, що віддзеркалювали славу Господню, і крила архангелів, що блищали, мов проти сонця шпилі гірські, укриті вічними снігами, і гармонію сфер, що звучали безсмертними громами мелодій. Усе це, забуте, приховане під мотлохом буденщини, засяяло, заграло всіми фарбами, променями діямантів і самоцвітів, фанфарами труб архангельських.

Підо впливом церковного оточення загаслі спогади ожили, залили душу струмками світла, і Рафаїл навіть заплакав, подумавши, що нещасні люди ніколи того не бачили, але пам'ятаючи про існування світу, знаходять кволий на нього натяк у присмерковому мерехтінні отих свічок, у грезеті золотистих риз та інших реквізитах церковної служби, співами наподоблюючи мелодію просторів. Він зрозумів, як важко людині, ніколи не бачивши краси небесної і слави Господньої, а тільки догадуючись про її існування, крізь темряву торувати ту дорогу, що йде вгору. Він зрозумів, чому за той небезпеками рясний шлях, що складається з ненастанних падінь з кручі і злетів понад хмари, Господь визначив таку високу нагороду, як змога стати вищими від янголів, нагороду, що може припасти бодай чи не одному з мільярдів. Він нарешті зрозумів, що плисти в мінливому, бурхливому потоці ставання, самому щохвилини міняючись, складніша річ, аніж, вийшовши довершеним і докінченим з рук Творця, перебувати у стані буття нерухомого, у стані блаженства, заздалегідь тобі приреченого.

Другого ранку шеф зустрів Рафаїла з усмішкою на лиці: "Ви що ж, друже, до церкви почали ходити, Богу починаєте молитися? Хі-хі-хі!"

Як важко людині утриматися на стежці, яку вона собі обрала і як важко визнатись, яке саме з багатьох розгалужень коротшою дорогою веде до мети, Рафаїлові довели дальші надії наступних днів.

Близько десятої вечора після короткого стуку в кімнату його весело влетіла дівчина літ 18-ти, кинулась йому на шию і розцілувала. Радісно і швидко залопотіла, як важко їй було поночі відшукати його помешкання. Від її дощем промоченого плаща пахло свіжістю, як і від цілої її істоти, що пашіла молодістю і безжурністю. Побачивши його сконстерноване обличчя, вона раптом спитала, чи невже він не пізнає Галю, яку торік зустрів на Межигір'ї, Галю, з якою на березі Дніпра під зорями, а потім під полотняним дахом намету провів одну буйну, літню ніч. Рафаїл, з пантелику збитий, марно намагався викресати з мозку Вертопрахового той спогад, поспішив запевнити, що аякже, невже таку подію можна забути, тож вона на все життя лишає слід. Він, мовляв, зразу був такий радісно приголомшений, що не знайшовся що сказати. Тоді вона призналася, що не маючи в Києві ні родичів, ані знайомих, явилася просто до нього, сподіваючись, що він не відмовить її пригостити до завтрішнього дня. Рафаїл безпорадно обвів поглядом кімнату і сказав, що не знає, чи буде їй вигідно, бо ж канапа така мала, що на ній ледве можна вдвох сидіти: але зрештою він може їй ліжко віддати, а сам піти попроситися на нічліг до когось із знайомих. Але вона жваво запротестувала: про це й мови не може бути, щоб він пішов з хати, та ще поночі, коли дощ як з відра ллє, таж і її він під той дощ не вижене. А щодо ліжка, то воно таке широке, розлоге, дерев'яне, старовинної буржуйської фабрикації, що не то двоє, а троє примостяться на ньому. Невже у нього після ночівлі в наметі ще можуть бути якісь вагання!

Рафаїл зрозумів, що разом з долею Вертопраха перейняв на себе деякі його зобов'язання. Що ті зобов'язання взяті були на себе, може, в необачну хвилину, це не важить. Він мусить їх визнати, як, скажімо, новий уряд визнає зобов'язання попереднього уряду щодо позик і складених угод. Та, зрештою, чи не було б злочином вигнати цю дівчину під дощ, або залишити її на самоті, коли вона вже кілька днів перед тим раділа, що побачиться з ним? Ставши людиною, треба й по-людському поводитись, а не жити за янгольським уставом. А життя людське ціховане тою властивістю, що людині ніяк не можна уникнути провини, за яку потім доводиться розплачуватися і покутувати. Ланцюгом причин і наслідків прикута вона до своєї долі земної.

Ніч, перебута з цією дівчиною, дала Рафаїлові якусь горду самопевність, що він тепер справжня стовідсоткова людина, а не випадковий гість з емпіреїв, що завітав на коротку земну гастролю у глуху провінцію загумінкової якоїсь планети.

**
*

Аж по двох місяцях дістав він запрошення на розмову від слідчого тої установи, яка вже раз його викликала. Слідчий, підкресливши, що термін на обдумання був йому навмисне збільшений, поставив Рафаїлові знов питання, чи зважився він і згоден перебрати оту пропоновану йому агентуру. Рафаїл відповів, що за цей час встиг поінформуватися, що в його установі, державному банку, жодного контрреволюціонера нема, бо всі службовці неразуже пройшли чистку, що всі вони просіяні і перевірені, за кожного з них він ручиться, а тому нема йому що викривати. На це слідчий відказав, що владу цікавлять не так контрреволюційні вчинки (бо від невсипущого ока жоден із них не укрився), а спосіб думання, настрої серед службовців, так звана "перспективна контрреволюція", бо наближається, мовляв, час небезпеки державної, і про всяк випадок мусять бути вилучені елементи, які є потенціяльними контрреволюціонерами. Рафаїл відрік, що в тих справах нема у нього досвіду і нема до цього хисту. Тоді слідчий, грізно на нього глянувши, показав на товстенну теч-

ку, що лежала перед ним, і сказав, що це "Діло Рафаловича", у яке заплутаний і Вертопрах, що він його швидко виведе на чисту воду. Отож хай надумається і викаже спільників організації. До надумання йому знов дається два тижні, але не вдома, а тут, у гостинних мурах цього будинку. Покликаний міліціонер взяв його під свою опіку і повів коридором до камери. Коли відчинив, звідти вдарила в лице хвиля зіпсованого повітря і хаотичного галасу. Рафаїл опинився в приміщенні без столів і стільців. Якісь обідранці, що грали на нарах у карти, привітали його радісним виттям "у-у-а-а!", що певне нагадувало бойовий клич туарегів. Оглянувши прибульця з ніг до голови, один із грачів мовив: "Граймо на капелюха!" Хвилин за десять капелюх Рафаїлів помандрував у власність того, що виграв. Другою ставкою був його френч. Третьою чоботи. Рафаїл зрозумів, що потрапив до "блатних", френча ще віддав, але щодо чобіт, то вчинив опір. Тоді його повалили на підлогу, двоє сіли на плечі, третій схопив за руки, а двоє заходилися стягати чоботи, або "знімати колеса", як висловився один із них.

Ще тричі викликав слідчий до себе Рафаїла, але наслідків допити не давали, Рафаїл на нікого не зводив наклепів. Важко було тільки разом з "блатними", що цькували його, заганяли в кут, а раз навіть погралися ним "у м'яча", через усю камеру з рук до рук перекидаючи. Дуже боліло поламане ребро, і кров сочилася з трьох вибитих зубів.

Тут Рафаїл знов мав нагоду впевнитися, що людині ніяк не обминути того, щоб не взяти на себе якусь провину. "Видати" когось, цебто звести наклеп на людей невинних, значило взяти на себе важкий гріх, а разом з тим повинність спокутувати його; все це збільшило б загальну кількість мук і зла на землі. Не "видавати" нікого значило надалі лишатися в цих неможливих умовах життьових і наражати своє тіло на дальше каліченння, а воно ж належало не йому, Рафаїлові, а Вертопрахові, який рано чи пізно з'явиться, і треба буде повернути йому те, що є його власністю. У якому ж стані він, Рафаїл, ту власність поверне?! Він же те тіло пестив, усю погань вимітав з нього, гартував на холоді і на сонці, і ось — на тобі: поверне з вибитими зубами і поламаними ребрами! Чи ж не бере він тим самим несплатний борг супроти Вертопраха! Ані в одному, ані в другому випадку вини ніяк не можна було уникнути. Тут уперше відчув Рафаїл те чуття, що зветься у людей ненавистю і що його не знають янголи. Ненависти до мучителів, що не тільки тіло катують, а й духа хотять убити. Як уникнути спідлення? Якщо це янголові важко, то оскільки важче воно мусіло бути людині?

Коли слідчий учетверте покликав на допит Рафаїла, той зважився. Відразу зголосив, що хоче скласти "чистосердечне" зізнання. Допитувач зрадів, узяв перо, вмочив його в чорнило і приготувався записувати. Але в нерухомій поставі, з пером у руці, так і застиг, коли Рафаїл говорив. Переслухуваний на самому початку ствердив, що він зовсім не є Андрон Лукич Вертопрах, а... архангел Рафаїл. Він змалював красу емпіреїв і славу Господню, свічада-озера, що в них вона відбивається, струми пісень, що широкими ріками обтікають трон Саваофа (тут слідчий олівцем щось занотував у себе в книжечці), побратимів-архангелів, що крилами, мов горні сніги сліпучими, неначе щитами його оточили. Він сказав, що якби знайшов слова, які могли б віддати усе те сяйво (а слів таких у людській мові нема, то у нього, слідчого, мозок би луснув, бо не вмістив би в собі того, що виходить за межі уяви людської. Він розказав і про свою останню розмову з архистратигом Михаїлом, якому коряться незчисленні сонмища воїв небесних, з якими він колись прийде встановити лад справедливий на землі, а далі як знайшов він на Куренівці майже бездушне тіло Вертопраха, заволодів ним і ось тепер несе всі наслідки, які витікають із того вчинку.

Рафаїл говорив щиро, сльози йому наверталися на очі. Слідчий уважно слухав, іноді посмішка проступала на його устах, а коли Рафаїл скінчив, то запитав, чи не було у нього якихось особливих друзів серед архангелів, і тоді Рафаїл назвав Гавриїла. Слідчий знову щось занотував у книжечці. Відтак почав швидко писати. Протокол був невеликий, у ньому не згадувалося все те, про що оповідав переслухуваний: він мав тільки підписом ствердити приналежність свою до терористичної, монархічної організації "Союз Архангела Михаїла", яка існувала ще за царату і недобитки якої, готуючи збройне повстання, знов починали гуртуватися докупи. Переслухуваний, не зважаючи на протести слідчого, підписався не прізвищем Вертопрах, а ім'ям Рафаїл, кажучи, що не сміє своєї провини звалювати на плечі іншому, а відповідає тільки за себе. Після цього його відпустили.

На другий день заарештований був діловод банку Аґатангел Гаврилюк. Його, допитуючи, продержали цілих три тижні, але оскільки він мав бездоганне минуле, а саме свого часу приймав участь у боях проти Врангеля, Петлюри і Денікіна і нічого

(Далі на сторінці 26-ій.)

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

Вадим СВАРОГ

На підступах до нової теми

(Іван Смолій: "У зеленому Підгір'ї". 1960 р.)

Серед белетристичних творів, що вийшли друком за останній час, особливу увагу привертає до себе повість Івана Смолія "У зеленому Підгір'ї". Темою її є перша зустріч населення "визволеної" Західної України із своїми "визволителями" — людьми з СРСР.

Як відомо, зустріч "західняків" із "східняками" відбулася "в два навороти": вперше — тоді, коли Сталін вирішив "визволити" своїх "єдинокровних братів" від уже розбитих німцями поляків, і вдруге — коли Галичина приймала в себе наддніпрянців — утікачів від наступаючих більшовицьких полчищ.

Під час першої зустрічі західні українці познайомилися в основному з тими елементами, які в Західній Україні творили волю режиму, що послав їх асимілювати, "радянізувати" новоздобуті території.

Під час другої зустрічі із своїми західними братами познайомилися ті елементи "підрадянської" людности, які своєю ідеологією були гостро антикомуністичні. З обох подій ця друга, на мою думку, є особливо важлива в історичному відношенні.

У першій зустрічі зійшлися не просто люди різних культур, а насамперед люди різко протилежних ідеологій. "Ідейно витримані", пильно перевірені органами режиму кадри комуністичних асиміляторів, посланих у Західну Україну, не представляли собою всієї маси "підрадянських людей", які в переважній більшості своїй були антикомуністичні. Асиміляторами були спеціяльно дібрані люди, поспіль комсомольці й комуністи.

Під час зустрічі "західняки" зійшлися з якісно зовсім іншими "східняками". Ці останні теж були антикомуністи (хоч ідеологічний відтінок їхнього антикомунізму був відмінний від антикомунізму західноукраїнського). Оскільки обидві сторони були однаково антибільшовицькі, то з особливою чіткістю виступили інші відмінності між ними — ті відмінності, які не могли не утворитися в ході історії, що протягом сторіч тримала обидві частини українського народу нарізно, в складі різних культурно-політичних формацій.

"Східнякам" і "західнякам" було назагал тяжко знайти спільну мову — часто не лише в переносному, а й у прямому значенні цього слова, бо нерідко й ті спільні слова, що існують і в наддніпрянських і в західноукраїнських говорах, мають різні прямі значення, не говорячи вже про різні коннотації та асоціяції.

Розбіжності в ментальності обох сторін, які так прикро далися взнаки в таборовий період історії нашої діяспори, в чималій мірі тривають і досі. Як видно, те, що нагромаджувалося в свідомості й підсвідомості людей протягом поколінь, не дається змінити або усунути за кілька років чи й десятків років.

Прошу читачів пробачити мені це відхилення вбік від властивої теми моєї рецензії. Усі ці думки неминуче набігають, коли береш у руки твір, що має своєю — чи то головною, чи то побічною — темою взаємини між двома основними галузями нашого народу.

Темою свого твору І. Смолій узяв не другу, а першу зустріч наших "Сходу" і "Заходу". За характером свого сюжету і його побудови "У зеленому Підгір'ї" являє собою в основному начебто психологічну повість, що оповідає головним чином (якщо виключити з твору привхідний побічний сюжет) про трагедію молодої вчительки, яку комуністичні окупанти привезли з собою в Західну Україну.

Тема зустрічі українських людей з-поза різних боків залізної завіси, трактується у Смолієвій повісті в романтичному пляні.

Романтичне трактування теми, як відомо, не ставить своїм завданням суто пізнавальних цілей, отже начебто не старається знаходити типові ситуації та типові постаті. Автор-романтик у мистецьких образах виражає своє особисте бачення подій і людей, свої забарвлені індивідуальними емоціями враження, свої бажання та передбачення.

Усім сказаним вище та зарахуванням Смолієвої повісти до романтичної белетристики я зовсім не хочу оганити ні того ні іншого. Є теми й сюжети, які часто не можна як слід розкрити засобами самого реалізму. Крім того, є різні види, різні відтінки романтизму. Зокрема існує така його відміна, яку можна назвати "романтичною паростю реалізму". Саме до цієї галузі я зарахував би твір І. Смолія.

Взагалі кажучи, причислюючи той чи інший твір до якого-небудь стилевого напрямку, треба виходити не з окремих, ізольованих формальних ознак твору, а з комплексного ставлення письменника до дійсности, з того, як він бачить навколишній світ. Умовність і символіка далеко не завжди є необхідним атрибутом романтичного твору.

Для романтиків характерний суб'єктивний цінувальний момент, бажання оромантизувати, тобто опоетизувати гарне й благородне та затаврувати потворне, шкідливе — навіть подекуди користуючися при цьому й фігурою гіперболи. Отже, сюжетом романтичного твору здебільшого буває дібране, бачене крізь призму авторових настроїв і тенденцій, навіть іноді й примріяне. Чи треба говорити про те, що в романтичному творі іноді буває легше схопити суть якогось явища, основні тенденції якого можуть притьмаритися, загубитися в масі деталів, без яких не може обійтися реалістичний твір!

Звичайно, такого роду романтичні твори треба відрізняти від іншого роду творів, у яких автор, за висловом одного з давніших письменників, "бере шматок життя, грубого й сирого, і творить із нього солодку леґенду, бо він — поет". Повість І. Смолія не належить до таких творів. Усі ми є свідками доби, описаної в його творі, усі ми можемо

підтвердити засадничу правдивість його зображення дійсности.

Вище я відзначив, що в масі своїй асимілятори, прислані Москвою в Західну Україну, були комсомольцями й партійцями, як правило, пильно перевіреними певними органами. Але було немало фактів, коли ці "перевірені" комсомольці, увійшовши в контакт з іншим світом розвивали в собі здатність мислити критично, наслідком чого було їхнє визволення від комуністичного ідеологічного гіпнозу.

Один із таких випадків, що нерідко траплялися в дійсності, Смолій зробив сюжетом свого твору.

Сюжет повісти нескладний. Гуцульське село попід самим кордоном. Низка "радянських" прикордонних застав, що тримають кордон "на замку". У сільській школі працює гурток присланих з "радянщини" вчительок-комсомолок, що мають виховувати нове покоління в комуністичному дусі.

Але одна з цих "радянських" учительок, Зіна Онищенко, не похожа на своїх ортодоксальних колеґ. Вона не горить полум'ям комсомольського ентузіязму. Вона критично ставиться до своїх колеґ. Натомість вона близько сходиться з місцевою дівчиною Галею та з повагою і симпатією дивиться на свого "клясового ворога" — місцевого священика.

У ході своєї дружби з Галею Зіна випадково потрапляє на стоянку місцевих антибільшовицьких підпільників, із якими зв'язана Галя. Підпільники не знають, що робити із Зіною, якій стала відома їхня криївка. Проте, тому що вона справляє на них сприятливе враження, та й Галя вступається за неї, підпільники відпускають її додому, взявши з неї слово чести, що вона їх не видасть.

Зустрічі з місцевими антикомуністичними елементами стають каталізатором, який пробуджує в душі Зіни її досі підсвідомий антибільшовизм. Наприкінці твору Зіна, ставши свідком того, як підступно енкаведисти заарештовують панотця Саву, не витримує й кидає командирові-прикордонникові:

" — Ви — бандити!

— Га? — Аксаков стрепенувся наче від ляпасу. — Що ви сказали, Зіно Іванівна?

— Кажу, що ви — бандити!

— Зіно!

— Ви новітні бандити, що систематично викрадають невинних людей. Ви — організована влада розбою.

— Ти зійшла з ума!

— Ні, я при повному умі. Я щойно прокинулася з летаргічного сну, в який ввели мене ваші чародії — виховники.

— Зіна Онищенко! Ви арештовані!

— Я давно чекаю почути від вас цю фразу. Добре її завчили. Будь ласка, ходім!"

Це, звичайно, дуже стислий виклад сюжету. У ньому більше дійових осіб і епізодів. Позитивні персонажі повісти — керівник антибільшовицького підпілля Василь Усташ і його друг Павло Грицак, отець Сава, Галя і сама Зіна Онищенко — лірична і трагічна героїня повісти. Звичайно, позитивні герої, як водиться в романтичних творах, змальовані без реалістичної психічної аналізи й тому страждають на певну розпливистість контурів.

Негативні персонажі твору це командири прикордонників: Аксаков, якого автор, бажаючи, напевно, ускладнити цей образ, зробив чомусь вихідцем із буржуазного монархічного середовища; Нахімов, комуністичний солдафон; ортодоксальні вчительки — комуністичні міщанки.

Оскільки знайомство І. Смолія з типами такого роду було неминуче поверховим, то негативні "радянські" персонажі в його творі позбавлені, так би мовити, об'ємности. Вони існують лише на поверхні. Їхні розмови й репліки не індивідуалізовані в належній мірі. Дуже часто почувається, що вони виголошують тексти, складені для них автором.

Щоправда, як я вже відзначив, автор хотів психологічно ускладнити образ Аксакова, поглибити його, зробити його не просто солдафоном, а свого роду витонченим комуністичним єзуїтом. Зробивши Аксакова вихідцем із монархічного середовища, автор, мабуть, хотів виразити якусь свою концепцію, але донести до читача свою думку не здолав.

Дрібнобуржуазне походження Аксакова, деякі риси його ментальности, що відрізняють його, скажім, від Нахімова, та не доведена до кінця авторова спроба пов'язати залишки успадкованого Аксаковим від його батька російського патріотизму з його нинішньою комуністичною ідеологією — призвели до того, що образ Аксакова втратив свою внутрішню "зв'язність".

Звичайно, монолітна цільність персонажа зовсім не є обов'язковою вимогою — найчастіше буває навпаки — але й у внутрішній своїй суперечливості персонаж мусить бути одним цілим.

Загалом кажучи, на підставі повищих зауважень можна закинути авторові недостатню психологічну розробленість характерів. Навіть позитивні персонажі повісти могли б бути змальовані численнішими відтінками фарб, з глибшим психологічним вглядом.

Але є в Смоліевому творі і одна жива — переконливо жива — людина. Це негативний, але рельєфно й старанно виліплений персонаж — міліціонер Федьо. Хоч виписаний і в традиційній для старших західноукраїнських письменників манері, він, проте, добре проаналізований в усій його мілкій "глибині".

Саме через це Федьо — мабуть, несподівано для самого автора — висувається на центральне місце в повісті і притемнює собою всіх інших персонажів, які поступаються перед ним розробленістю психологічного малюнку.

Власне кажучи, весь твір І. Смолія розпадається на два сюжети, на дві повісті, з яких одна має героїню Зіну Онищенко, а друга має своїм "героєм" Федя, якого автор знає й розуміє краще, ніж будь-кого іншого із своїх дійових осіб. Обидві повісті зв'язані між собою суто механічно, бо той факт, що Федьо закохався в Зіну, являє собою чистий випадок. Якби Федьо не покохав її, то йому взагалі не було б чого робити в книзі. Таким чином, у повісті немає стрункої і цільної композиції.

Усім сказаним вище я зовсім не хочу ствердити, що в Смоліевій повісті є лише недоліки. Я вважаю, що в порівнянні з усім, що вийшло з-під пера Смолія досі, а особливо в порівнянні з його книжкою "Манекени", повість "У зеленому Підгір'ї" являє собою безперечний крок уперед, етап у творчому зростанні письменника.

У цій книзі Смолій зробив своїми героями не вимані чи запозичені постаті, сфабриковані в ляораторіях якогось модного літературного напрямку, а таки справжніх живих людей у складності їхіх реальних життєвих проблем та їхніх вдач, у кньому природному розвитку. У цій повісті Смолій, як автор, стоїть на власних ногах, дивиться а життя власними очима і хоче знайти в ньому те, ого, може, не видно іншим.

Загальною привабливою властивістю цієї його ниги є те, що вона являє собою доброякісний літературний твір. Його вже не можна критикувати к невміле початківське чи наспіх зфабриковане рафоманське твориво. Це річ, написана автором, ю хоче рости, вдосконалюватися. Звичайно, цей вір — лише етап у творчому зростанні і, як усі тапи, мусить бути перейдений і залишений позаду. Але цей етап лежить на догірному шляху.

Несправедливо було б не відзначити того, що молій уміє розповідати так, що читач проймається живим інтересом до діючих у творі людей та до одій, описаних у ньому. Цю книжку хочеться дочитати до кінця, щоб знати, яка доля спіткала виедених у ній людей. А це говорить про те, що в втора є хист і технічне вміння.

Мистецькі недоліки твору не можуть притемнити ого, що в творі є доброго: його щирого тону, його евимушеної, часто поетичної і в усякму разі в обрій манері образної мови — хоч і без особливих претензій на стилістичні ефекти.

Не можна, однак, не відзначити й того, що вигливіші читачі хотіли б, щоб характеризація діових осіб була глибша, щоб психіка їх була кладніша і щоб перипетії повісти дали читачам ільше матеріялу для розмислів. Для того, щоб нига відкрила нам нові аспекти й елементи знайої всім нам дійсности, автор мусів би сказати про вої персонажі щось справді нове для нас, досі нам це невідоме.

А ось друге міркування, що спало мені на думу, коли я кінчив читати Смолієву книжку: автор усить показувати в своєму творі не просто правоподібності, а саму правду — не якусь "мистецьу правду", як підміну чи сурогат реальної правди, а таку правду, у якій не міг би усумнитися й айкритичніший читач. З визначенням "мистецька правда" я міг би погодитися, якби вона була рівнозначна з психічною правдою, з правдою життя.

Напевно, знайдеться немало читачів, які піддадуть сумніву правдоподібність фінального епізоду повісти. Вони скажуть:

"Зовсім неймовірно, щоб комсомолка (нехай хоч "несправжня" комсомолка), але вихована системою політичного тоталітаризму, який привчає людей тримати язика за зубами під страхом лютих репресій, раптом вибухла таким пристрасним бунтарським протестом, ще й до того в дуже обмеженому колі цілком ворожих їй осіб, — отже, протестом абсолютно безвиглядним, позбавлених усяких шансів бути кимсь почутим".

Інші читачі запитають:

"Чи треба було натякувати на те, що Зіна мала до отця Сави також "романтичний" інтерес? Адже це послаблює ідейну вартість її бунту".

Безперечно, будуть і такі читачі, які дивуватимуться, чому Смолій зробив своєю героїнею дівчину, а не юнака чи молодого чоловіка. Як відомо, подібні закиди вже були зроблені І. Багряному за те, що в його творі "Маруся Богуславка" героїнею стала дівчина, і це, мовляв, послабило звучання твору.

Але ж письменник має право вибирати свої сюжети, свої образи, свої мистецькі засоби. Щоправда, з однією умовою: він повинен примусити читачів повірити в правдивість того, що він розповідає. Читач має бути переконаний, що все саме так і мусіло статися в дійсності, як воно сталося в літературонму творі, і інакше статися не могло за даних у творі обставин.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміграції:

1. **Л. Деполович**

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: У Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. **Петро Волиняк**

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. **Петро Волиняк**

КИЇВ

Читанка для 3-ої кляси

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. **Петро Волиняк**

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

5. **Петро Волиняк**

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. **Дмитро Кислиця**

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).
Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

Описаний Смолієм епізод міг статися і міг би бути єдино можливим у даній ситуації, якби Смолій показав і доказав, що інакше й не могло бути.

Зробивши те, що зробила Зіна в умовах цілковитої безперспективности її відважного вчинку, тобто пожертвувати своїм життям, вона могла тільки в стані крайнього афекту. Обов'язком автора було переконливо привести її в стан цього афекту, тобто глибоко проаналізувати весь ланцюг її добре вмотивованих емоцій.

Наведені вище власні слова Зіни не показують із достатньою переконливістю та очевидністю наявности такого афекту. Надто бліді, надто спокійні, начебто заготовлені заздалегідь і виголошені без особливого хвилювання ці слова. Люди в стані сильного душевного вибуху говорять зовсім іншим тоном.

Проблема літературної майстерности, проте, не вичерпується самими проблемами мови — чи то авторської, чи то мови персонажів. Не можна обійти мовчанням проблеми спостережливости письменника, психологічної вірогідности, побудови сюжету.

"Багатство асоціяцій, яскравість композиції, сила контрастів, — говорить один із літераторів, — усе це потужні засоби зображування. Заготовлену заздалегідь схему ми нерідко вже потім заповнюємо матеріялом, огортаємо каркас сюжету фабульними деталями. Це неправильний шлях".

Інший автор говорить:

"Майстерність не лише сума знань слова, метафор, гострих драстичних ситуацій, а насамперед величезне вміння все описуване показати як живе життя, щоб у читача навіть сумнівів ніяких не виникло, що могло статися не це, а щось інше".

Майстерність це така сила переконання, що діє помимо словесних трюків та тропів, при якій форма твору не відчувається як засіб.

Майстерність, як "сила переконання", супроводить прагнення автора розповісти про побачене ним з усією пристрастю, яка дається лише глибокою вірою в те, що ця розповідь потрібна, важлива, необхідна. Але, як я вже відзначив вище, автор мусить розповідати лише про те, що він сам міг відкрити в житті, у людській природі.

Лев Толстой колись радив молодим авторам:

"Новизна відкриття і є тим головним, що становить вартість справді мистецького твору і без чого письменник перетворюється на звичайного собі описувача того, що інші давно вже бачили й без нього В умінні бачити те, чого не видно іншим, і полягає нелегка таємниця, природа й суть мистецтва".

Літературний твір, пройнятий пристрастю шукання, наполегливим прагненням автора розповісти щось нове, незнане, не завважене іншими, завжди заслуговує на якнайпильнішу увагу.

Повість І. Смолія симпатична насамперед тим, що її автор, звівши разом кращий тип людей з "підрадянської" Наддніпрянщини — уособлений в образі щоправда лише однієї дівчини — з кращими людьми загарбаної комуністами Гуцульщини, знайшов у цих людях з різних кінців України спільне, однаково притаманне їм. Саме тому так логічно було закінчити цю повість, — не зважаючи на її трагічний фінал, — патосною нотою оптимізму.

Попри непотрібну двострижневість свого сюжету та дещо камерний характер особитої драми Зіни Онищенко, попри дещо поверхове розроблення характерів та відсутність таких ситуацій, які б включили у твір людські маси й ускладнили його тему, повість І. Смолія вартісна передусім тим, що являє собою розвідку нової теми. Теми важливої і дуже актуальної.

Ця тема, звичайно, не просто собі "чергування й суперечності любови з ненавистю, чесноти з нікчемністю, краси з огидністю, найшляхетніших людських поривів із зрадою, життя із смертю" — як пише автор претенсійної анотації на супер-обкладинці Смолієвої книги. Ці "красиві" рядки — імітація тих реклямних анотацій, якими деякі видавці "масової літератури" оздоблюють свої дешеві видання. Ці анотації пишуть третєрядні рецензенти, що вміють висловлюватися лише заяложеними штампами та набили собі руку на тривіялізації різних літературних мод.

Перечислені вище емоції та їх "чергування" не можуть бути самі по собі самостійною, самодостатньою темою літературного твору. Вони виявляються в людських взаєминах, виникають тоді, коли люди домагаються здійснення своїх прагнень і цілей. Ці емоції не можуть розвиватися в порожнечі.

Тема повісти І. Смолія, як ми бачили, значно ширша й глибша. Звичайно, самим романтичним і камерним трактуванням вичерпати її не дасться. На цю тему — тему зустрічі двох українських світів — мусять бути написані й реалістичні твори, які могли б із більшим арсеналом засобів розкрити наші проблеми в усій їхній складності та життєвій різноманітній конкретності — щоб на шляху мистецького усвідомлення цих проблем знайти чи бодай намітити правильні контури їх розв'язання.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

"НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.
Ціна за річник 5.00

"СОНЯШНИК"

Два річники в одній книжці (роки 1956-1957), 440 сторінок друку, у гарній полотняній оправі, золоте тиснення, ціна книжки 6.50

За один річник, 220 сторінок друку, гарна полотняна оправа, золоте тиснення, — ціна за книжку 4.50

Купіть для вашої дитини річник "Соняшника" — матимете найкращу дитячу книжку з різноманітним матеріялом, з багатьма ілюстраціями, чимало з яких виконані у двох кольорах, написана гарною мовою, сучасним правописом. Річник "Соняшника" позбавить клопоту — "Що дати почитати дитині?.."

Купимо чи заміняємо "Нові Дні" ч. 2 (березень, 1950 р.) і ч. 7 (серпень, 1950 р.). Потребуємо цих чисел для поповнення річників.

А. Юриняк

Гумор і сатира в творах розповідного жанру

(З готованої до друку книжки автора "Літературознавство").

Серед оповідань і повістей нераз подибуємо та-, де дії-вчинки персонажів і дії-випадки з ними аче підібрані навмисне однобоко: або "смішно-селі", або "смішно-сумні" (гіркі) з погляду чи-ча. Перші, очевидно, нешкідливі, і тому читач іється добродушно, розважаючися; другі читач риймає як небажані й огидні — і тому він кпить них уїдливо, навіть злісно, спонукуваний до то- автором. Першого роду твори звемо **гумористичними** (від англ. humorous — веселий, розважальний) або **розважальними;** другого роду твори емо **сатиричними** або **викривальними*.**

Для прикладу візьмемо два оповідання: "Вуса" лекси Стороженка і "Афонський пройдисвіт" Ів. ечуя-Левицького.

В оповіданні "Вуса" герой — службовець уря-ового апарату Російської імперії доби Петра І чи лисавети — мусить, за урядовим наказом, позбу-ися своїх розкішних вусів, що ними він так пи-ався і до них звик, як до невід'ємної частини са-ого себе. Факт для героя сумний і неприємний, пе для читача новітньої доби (і для самого авто-а) увесь клопіт і намагання героя твору врятувати свої вуса — лише привід весело посміятися, озважитися такою "чужою бідою". Кінець-кінцем, ез вусів у багатьох відношеннях навіть зручніше — це розуміє автор, розуміють і читачі. І навіть ам "страждальник" герой твору оповідає про це, міючись (оповідання написане від особи героя).

В оповіданні "Афонський пройдисвіт" головний ерой — крамар з Одеси, що удає з себе солідного упця, який торгує іконами та іншими церковними ечами: ризами, накриттями, свічками тощо. Кра-у цього він має однак небагато і тільки для по-аткового знайомства; справжні ж його "купецькі перації" полягають у видурюванні в малоосвіче-ого провінційного духовенства грошей, видурю-анні з допомогою горілки та вина, а також шля-ом безпардонної брехні та шантажу.

Очевидно, шахрайські вчинки такого "героя" усять обурювати читача: вони підтинають важли-у духову остою суспільства — церкву, деморалі-уючи церковнослужителів. Але мало кращі і са-і "жертви" цього нібито афонського, а в дійсно-ті одеського пройдисвіта. Тому сатиричне жало ечуя-Левицького не щадить і їх: письменник ви-міює темноту і жадібність тодішнього духовенст-а глухих закутків імперії (можливо, цензурні умо-и перешкоджали йому виявити хиби вищого ду-овенства також, а — можливо — він його менше нав), вважаючи ці хиби великим злом для суспі-ьства, "соблазном" маси вірян.

Отже гумор і сатира в літературі — це в прин-ипі різні, відмінні познаки, подібно як різниться міх веселий від "сміху гіркого", який не стільки отішає, скільки обурює.

Проте в нашому повістярстві є багато творів, у ких елементи гумору й сатири йдуть поруч, і ажко буває деколи сказати, котрі з них перева-кають, і чи слід даний твір кваліфікувати як гу-мористичний чи як сатиричний. Такими **гумористично-сатиричними творами** є, напр., низка оповідань Квітки-Основ'яненка: "Салдатський портрет", "Підбрехач", "Купований розум" тощо. Такий же характер має оповідання І. Нечуя-Левицького "Баба Параска та баба Палажка". У сучасній еміграційній літературі такий гумористично-сатиричний характер мають друковані в періодичній пресі оповідання Степана Риндика, напр.: "Гемага", "Барон", "Терентій Трохимович Тарадайка" та інші.

З виразно сатиричних повістярських творів слід назвати оповідання М. Хвильового "Іван Іванович" і такі повісті еміграційних письменників як "Гнат Кіндратович" З. Дончука і "Гарбузова містерія" Ол. Девлада-Запорожця.

Примітка

1. В еміграційній літературі цікавий феномен становлять мініятюрні гумористичні оповідання в наскрізь діялогічній формі, пера О. Смотрича (псевдо). Для прикладу назвемо "Три оповідання", друковані в журналі "Нові Дні".

2. Від гумористично-сатиричних оповідань треба відрізняти **фейлетони** (що про них мова буде далі), пам'ятаючи, що фейлетон не подає **перебігу подій**, а лише **одну-дві схоплені пером письменника "недоречні" і "смішні" ситуації.** В практиці однак повелося називати фейлетонами всі короткі гумористично-сатиричні оповідання (напр., Мик. Понеділка, Ів. Керницького та інших, неґуючи цим самим специфіку фейлетона.

3. Сатиричними письменниками світової слави, ледве чи перевершеними й досі, були француз Франсуа Рабле (сат. повість "Ґарґантюа та Пантаґрюель"), еспанець Сервантес де Сааведра ("Дон Кіхот, лицар з Ляманчу"), росіянин Салтиков-Щедрін ("Історія города Глупова", "Пошехонская старіна"), українець Микола Гоголь (писав російською мовою): "Повесть о том, как поссорились Іван Іванович с Іваном Нікіфоровичем", велика повість "Мертвиє душі").

4. Терміну **гумор, гумористичний** антична література не знала; вони належать новій добі, походячи від англійського слова humour, що на першому місці, тобто переважно, означає "настрій", "примха" і вже на другому місці має давнє, латинське значення цього слова: "волога", "мокрота".

5. Термін **сатира** має свій корінь в літературі античного Риму, де він був відомий як **сатура** (satura), дослівне значення якого **"суміш".** Стосовно літератури це означало творчість, де серйозне і важливе змішане з дрібним і смішним. Здається, вперше назвав "сатурами" свої "серйозно-смішні" віршовані твори римський письменник **Ґай Луцілій,** що випустив 30 книжок своїх "сатур" з мішаною тематикою (теми побутові, суспільно-політичні, моральні, філософські). В "сатурах" Ґ. Луцілія багато їдкого висміювання тих чи інших осіб та явищ тогочасного суспільства. Луцілій творив в останніх десятиліттях II ст. до н. ери.

Дальшим відомим сатиричним автором був славний поет **Квінт Горацій** (65—8 рр. І ст. до н. ери), що

називав свої сатири "розмовами". На відміну від Луцілія, Горацій рідко торкався суто політичних тем, а висміював головно побутово-моральні хиби та недоречності щоденщини з римського життя.

У другій половині І ст. і в перших декадах ІІ ст. вже нашої ери жив римський письменник **Ювенал**, якого сатиричні твори здобули найбільшої слави в європейській літературі кінця Середніх віків і в Новій добі. Ювенал відновив і розвинув розпочатий Луцілієм тип "обуреної сатири", тобто сатири в сучасному розумінні цього слова. Ювенал сам висловлювався про свої сатиричні твори, що їх "породило обурення'.

Належить зазначити, що "сатури" згаданих римських авторів мали віршовану форму, отже сатиричні твори невіршовані заблисли вже під пером Рабле і Сервантеса.

Незабаром вийде з друку

А. ЮРИНЯКА

Літературознавство

— підручна книга, яка матиме 350 сторінок, формату великої вісімки і коштуватиме $3.50, а хто передплатить тепер — $2.50. (При гуртовій передплаті — 5 прим. і більше — тільки по $2.00 за один примірник).

"Літературознавство" А. Юриняка — перший і покищо єдиний посібник українською мовою, що містить усі потрібні відомості з ділянки літературознавства плюс великий хрестоматійний додаток — літературні зразки.

Книга має такі розділи:

I. Літературні твори мистецькі і немистецькі. Поезія і проза в ширшому і вужчому розумінні.

II. Поетичні засоби мистецького тексту.

III. Мовна індивідуалізація мистецького тексту.

IV. Віршування.

V. Поняття змісту і форми літературного твору. Тема, сюжет, персонажі (типи).

VI. Літературні жанри в нашому письменстві. Коротка історія їх розвитку. Жанр і форма-будова твору.

VII. Літературні стилі.

VIII. Літературна критика як складова частина літературного процесу.

IX. Красне письменство в школі.

X. Хрестоматійний додаток (зразки).

Передплату надсилати:

A. Yuriniak

3929 Caniff Ave.

Hamtramck 12, Mich., U. S. A.

ЛІТЕРАТУРНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Вельмишановна пані К-ко, Австралія.

Ваше оповідання "Гена" читається легко і з інтересом. У ньому є переконливі, живі характери, які нетрудно уявити собі. Діялоги звучать природно. Нарешті, є '"атмогфера". Розказане Вами викликає в читача певні почуття. Все це свідчить про те, що у Вас є здібність цікаво оповідати. Звичайно, Ваше оповідання потребує редагування мови.

Однак, у Вашому оповіданні немає того, що робить розповідь літературним твором. Придатне для друку коротке оповідання не є простою розповіддю про якийсь, хоч би й прикметний по собі випадок, епізод чи ряд епізодів без драматичної ситуації та ускладнень.

Жанрові короткого оповідання насамперед властива дія, при чому з прогресуючим розвитком та драматичним завершенням. Воно повинно до кінця тримати читача в стані напруженого чекання розв'язки.

Отже коротке оповідання складається з серії епізодів, що випливають з однієї ситуації і мають одність ефекту. У ньому має бути зав'язка, тобто початковий епізод, який спричиняє наростання дії. Далі йдуть епізоди, що всі між собою причиново в'язані та ведуть до розв'язки, тобто до моменту найвищого напруження в розвитку дії, до пункту, від якого дія набирає якогось іншого повороту. Оповідання закінчується розв'язкою, тобто такою його фазою, яка приносить вирішення конфлікту, що відбувався між персонажами твору.

Таким чином, в оповіданні, як літературному творі, мусить бути драматична подія, що є наслідком конфлікту між людьми, між людиною та спільнотою, між людиною і природою і т. п.

Такого драматичного конфлікту у Вашому оповіданні немає. Прочитавши оповідання, читач повинен бути збагачений якимсь душевним досвідом, мусить зробити для себе якийсь моральний висновок. А прочитавши Ваше оповідання, він довідається лише про те, що давно вже знав і сам — що війна є жорстоким лихом.

Прикметним персонажем, навколо якого Ви могли б розгорнути оповідання з драматичним сюжетом, є та дівчина, що так безсердечно поставилася до хворої дитини, але ця дівчина у Вас лише випадковий персонаж.

Для того, щоб Ваше оповідання стало літературним твором, треба переробити його так, щоб у ньому був динамічний сюжет, драматична подія, щоб у ньому люди увійшли в такі стосунки, які б привели читача до певних важливих думок про людську психологію.

Підкреслюю ще раз: я вважаю, що у Вас є здібність оповідати, але Вам треба познайомитись з літературною теорією та працювати над виробленням свого стилю і передовсім над вивченням нашої літературної мови.

Бажаю Вам успіхів!

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. **Ціна — $0.90.**

РАЙДУГА — збірочка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна — $0.35.**

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. **Ціна — $0.40.**

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. **Ціна — $0.35.**

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. **Ціна — $0.40.**

Замовляти в "Нових Днях".

Трохи про шанобу, трохи про жадобу...

У нас поширений погляд, що на еміграції мало читають і що письменник і його творчість нікого не цікавить взагалі. Такий погляд ніяк не відповідає дійсності: практика доводить протилежне — ми маємо шанувателів книжки й письменницької праці, ми маємо культурних читачів, які жваво реаґують на появу кожного вартісного твору, стежать за критикою і гаряче на це все відгукуються.

Мій власний досвід взаємин з читачами доводить, що твердження ніби тепер зовсім відсутній читач поезії є цілком безпідставне: я знаю чимало осіб не тільки новоприбулих, а й так званих "старих канадців" чи "американців", які знають напам'ять кілька десятків віршів, друкованих у "Нових Днях". Між іншим, це було несподіванкою навіть для мене, хоч я завжди вірив у нашу людину. Правда, читач не сприймає поганих, "надуманих", поезій, але добрі поезії він читає і за ними навіть шукає.

Нижче друкую погляди одного з наших читачів з Міннеаполісу, США, на творчість нашої визначної письменниці Докії Гуменної і на її критиків, сподіваючись, що ці погляди будуть цікаві багатьом, зокрема Д. Гуменній та її критикам.

П. ВОЛ.

Серед нашої еміґрації є багато славних, визначних, поважних, відомих і звичайних людей. Усі вони добрі люди, одні більш розумні й розвинені, інші менше, а є багато й зароумілих — така природа людська. Щовищий рівень культурности, а разом з тим і вихованости, тим простіша, скромніша людина та ґуманніша. І навпаки.

Поведінка людини, її зовнішні вияви в стосунках з середовищем чи з окремими особами, здебільшого виявляє, у якій системі виховання формувався характер даної людини, а чи такого виховання вона й зовсім не одержала. До речі, освіта не забезпечує виховання. Недарма народня мудрість підкреслює (у перифразі менш дражливій), що не з кожного може вийти "пан" у доброму розумінні цього слова, тобто витриманий, чемний чоловік.

Серед людей завжди є частина дружньо наставлених до ближнього, а частина хворіє на заздрість, що через неї постає злоба й ненависть. Це психологічна риса характеру еґоцентриків, людей з манією величі — не завжди виховання заторкне їх, а здебільшого оточення того ж типу з дитинства спонукає до закоріненя в характері людини цієї неприємної в суспільному житті риси.

За добрих старих часів, кожна українська родина, особливо селянська, виховувала у своїх дітей риси характеру "ліпших людей", якими були доброзичливість, чемність, тактовність. Заздрість не належала до бажаних рис характеру.

Народня мудрість вчить нас: "На добре відчини ворота, на недобре ж заткни й рота", "Така шана до тебе, яка була від тебе", "Гречана каша сама себе хвалить", "Не зазіхай на чуже, — придбай своє", "Не копай яму сусідові, сам у неї впадеш", "Не кажи багато слів — покажи, що ти зробив" і т. д.

Ці писані й неписані правила були у вжитку вихователів серед усіх верств нашого, — та й не тільки нашого! — народу.

Виховання витворює в людини певний тип поведінки. Поведінка — ніби зовнішній вигляд внутрішнього змісту людини: вона характеризує ставлення індивіда до людей і до світу взагалі. Спосіб висловлювання (усного чи писемного) — дуже важлива деталь отого внутрішнього змісту людини, питомої ваги її розумового вантажу. Показує він і середовище, серед якого виросла та чи інша людина: "Із-за сина батько виглядає", "Яблучко від яблуньки"... і т .д.

Поведінка, наче титулка на книжці, що визначає місце людини на відповідній полиці "людозбірні". Тому українська суспільність так дбає сьогодні про добре виховання для своїх дітей. Але разом з тим треба ж подумати й про свою поведінку, бо діти ж переймають від дорослих — це небезпека!

Ми вчимо дітей рідної мови і звичаїв, дехто з них дуже добре розуміє рідну маву, читає книжки й часописи і... навіть робить свої висновки. На жаль, ці висновки часто не на користь, не тільки самого автора якоїсь чергової "перепалки", а навіть шкодить дуже цілому народові, бо псує молоді уявлення про високу вартість нашого народу — еліта ж, мовляв, пише...

Маю на увазі рецензію Ганни Черінь у шанованому журналі "Овид" (березень, 1960), на яку один юнак звернув увагу своїх батьків.

У родині недавно читали й обмірковували збірку Докії Гуменної "ЖАДОБА", аналізували типи, з'ясовували для молоді тло, задум, знаходили позитивне й неґативне в оповіданнях. Оцінка була в цілому позитивна, книжка зокрема для молодих людей цікава, бо без натягнення й зайвої ура-аґітації "проти", показала як живе молодь у підрадянських умовах (а живе вона там і тепер не в кращих, а щораз гірших), що прагнення людей в цілому світі не багато відміні: людина хоче бути сама собою, шанує с в і й нарід, любить творчу, а не сіру буденну працю, пробує свої сили з азартом спортовця у різних галузях науки й техніки. Жінка теж людина і до неї все це стосується також.

Переглянувши рецензію, читач буде вражений відсутністю тактовности, ввічливости та доброзичливости її авторки до своєї ж колеґи по перу. Читача вразить прояв заздрости такої милої письменниці як Г. Черінь (для ощадности місця будемо її далі називати к р и т и ч к а, за взірцем поет — поетка, лікар — лікарка). Така, можна сказати леді, ласкава, елеґантна пані і раптом... у ролі тьоті-Лепеті! Та ще й не просто на вулиці, у вузькому колі, а на шпальтах "Овиду".

Вражає дуже прозоре бажання одним махом "зрізати" всю творчість Докії Гуменної в очах читача, а головне покупця книжок. Суттєвої критики, на жаль, нема, хоч на неї можна б сподіватись. Саме чіпляння до деталів на базі власного перекручування у відповідь на розділ авторки приточувати власні асоціяції (кожному читачеві для себе, а не доточувати авторці, чого вона й на думці не мала).

Беремо до розгляду пару висловів і тверджень, починаючи із заголовка.

"Один крок вперед, а один назад", (Гуменна стоїть на місці, не прогресує).

"Жінка стала стахановкою (так не н а п и с а н о,

але так о п и с а н о — підкреслення критички). Це Гуменна вважає визволенням від залежности чоловіка".

Це м'яко кажучи просто наклеп на авторку. І то злісний. В оповіданні нема й натяку на стаханівство, якщо критичка має хоч мале уявлення про це і про ту добу взагалі (їй же тоді було щось десять років усього). Не соцзмагання з наказу партії в інтересах держави, а своє власне бажання оволодіти складною професією (не друкуванням на машинці, що доступне й дурному, аби передрукував без помилок) для себе, для ствердження свого вміння показала авторка у своєму творі.

"У всіх своїх творах Д. Г. так чи інакше зачіпне (!) проблему визволення від "ярма" чоловіка. Те, що в це "ярмо" тепер жінка не тільки охоче йде, а навіть робить всі зусилля, щоб воно її таки не оминуло" і т. д.

Жінки є різні, не можна за всіх розписуватися, а друге — нащо приписувати Гуменній хатню революцію: вона більше шанує гармонійну родину, ніж ви і про ярмо, навіть без лапок, менше натякає, ніж ви кричите,

"Фіона змагається за емансипацію жінки, бо так хоче Д. Г." "... перескакування легеньке, мов з трампліна через всі роки й події, що їх авторка описувати не хоче, не може, або не має часу..."

"Сюжет може бути новий у тридцятих роках, а тепер він дуже стертий. Багато новельок і фільмів уже було створено на мелодраматичну тему закохання в сліпу (незвичайно гарну) дівчину..."

"... суспільство дійде до... способу виведення дітей в колбах, тоді вже жінка цілком досягне ідеальної для Гуменної емансипації."

"... репортажі це наш хліб насущний, і шкода, що Д. Г. шкодує дати цю вкладку до газет, а натомість складає їх у книжки".

Треба ж розуміти так, як воно написано: Фіона змагається, бо того хоче жінка в масі і в тридцятих роках, і перед ними, і тепер, а Д. Г. лише констатує це і не заперечує права на це. Сюжет новий і тоді і тепер, бо на базі наукових даних автор описує природні властивості індивіда (в цьому творі жінки і в цьому нема гріха — про жінку пишуть здебільшого письменники-чоловіки і в перекрої специфічно чоловічого розуміння, що часто відбігає від правди, або не вичерпує всього), а саме жадобу до творчости.

Педагогіка й психологія на той час вивчала дітей і людей з фізичними вадами, перевіряла гіпотези про спеціяльне загострення бажання індивіда опанувати трудні операції, доступні нормальним людям. Школа Соколянського (українська дослідна станція при НКО) доводила, що сліпоглухонімі й сліпі вміють і охоче роблять надзвичайно майстерно дуже тонкі різб'ярські і ткацькі вироби, навчаються говорити й "слухати" по губах, пишуть вірші, драми й наукові твори. Було припущення, що це є в наслідок гострого бажання компенсувати себе за ваду перемогою над труднощами. Рефлексологи доводили, що все це є наслідком постійного прищеплення навичок у певних умовах при однакових подразниках, а психологи настоювали, що активність чи млявість залежить від природної конституції людини. Але що то обходить нашу критичку — на еміграції про те мало хто й чув...

Авторка й тут вірна собі: вона устами Романа-лікаря, у великій мірі психолога, стверджує, що "у Фіони гіпертрофія не стільки дотику й слуху, як емоційности. Вона вся без останку входить у своє почування... В неї навіть є термін для цього — жадоба"... "Ні, таки ж а д о б а, її мовою, — не зв'язана з психічним комплексом, породженим сліпотою. Це Фіонина притаманна риса". Авторка користає з сучасної науки, описуючи свої персонажі.

Зненавиджена безпідставно (зокрема Ганною Черінь) Фіона цілком придатна бути прикладом для наслідування: це позитивний здоровий тип енергійної, творчої жінки, яка не хоче ховатися за широкі чоловікові плечі, не хоче бути мухою на рогах робочого вола, а хоче йти у подружній супрязі, як рівна з рівним, бути повновартісною, поділяти працю й відпочинок, горе й радість.

Фіона не покидає родину задля любовної пригоди, вона не покидає дітей задля власної примхи, вона взагалі нікого не покидає: її просто з лайкою виганяє чоловік, обурений тим, що його "твір" вимагає щось більше, ніж він створив задля власного задоволення й відпочинку. Над ним ще тяжать закостенілі родинні традиції: жінка має плекати родину, а творча праця, це не жіночого розуму справа. Проте, його злякала напочатку її запопадливість до ганчірок і влаштування добробуту: "як об'єктивний спостерігач, я розчарований, що мій твір виявився таким тривіяльним, але правду кажучи, кращої дружини, як Фіона, не знайти... Чого мені ще треба?" Він лише примирився з тим, а сподівався він чого більшого від неї. Коли ж для Фіони настав час на те "більше", він злякався "суфражизму".

Фіона спочатку сама шукає можливости розвантажити себе, але — Боже! — яке розвантаження: електроплитка, електрична праска і чайник... Решта — усе стародавнім способом! І коли все упорядковане, енергійна натура нудиться, прагне ширшої діяльности. Такі жінки йдуть учитися науки або ремесла, відкривають майстерні, "бизнес" скажемо, якого т а м просто не можливо відкрити, бо все усуспільнено, за винятком домашнього вогнища.

У той час усе молоде тяглося до науки, то чому ж Фіона мала бути байдужою? "Тепер дівчата не хочуть іти в хатні робітниці, а як ідуть то тимчасово, а потім влаштовуються на виробництво або йдуть учитись". Сам Роман робить вірний висновок: "Ні, таки ж а д о б а, її мовою — не зв'язана з психічним комплексом породженим сліпотою. Це Фіонина притаманна риса".

Вимоги Фіони цілком нормальні й здійснимі: "Давай, Романе, візьмемося вдвох та створимо красний побут. Невже ти хочеш, щоб я була добривом, на якому розквітне, цей обом нам жаданий красний побут?"

Чи то вже такий гріх для Фіони, "яка з дитинства мріяла мати життя з великими вчинками, з величним змістом... хотіла, щоб життя моє вбрало весь досвід людства, щоб подивитися, чи є кінець жадобі людини творити, розвиватися й рухатись наперед!"

Рішучістю своєю, Фіона ставить чоловіка в таке становище, що він мусить добрати способу, як розвантажити собі побут без жінчиної допомоги і він сам вибирає, а не на вимогу жінки, бо бачить, що вихід справді зручний: віддає дітей у санаторію — щось подібне до постійного дитсадка. Але Фіона дітей не покинула. Роман кликав її до суду й дітей не дав. Роман — талановитий лікар, досить змістовний у своїй професії, але він у житті така звичайна людина, як і всі інші. Фіона ж дещо відмінна від багатьох інших, це відзначає сам Роман.

То був час, що в педагогіці позначився шуканням школи "методи спроб і помилок" у формуванні живих істот, зокрема людини. Ця метода й сприяла врешті витворенню типу людей досить відмінного від людей

инулого століття. Витворювався цей тип не без болів катастроф. Не дивно, отже, що з пересердя Роман лається як звичайний міщанин, а потім перебувши самоуж, передумавши, зваживши свою й Фіонину рації, прийшов до сприятливого переконання, що нічого злого не трапилось, що зусилля його дружини виправдані й цілком нормальні, а як збоку глянути то й подиву гідні.

Чи Фіона славолюб і женеться за наліпкою "героя"? Невідомо звідки вичитана така її риса. Фіона ж не становка, не закликає когось до соцзмагання, не заробляє собі ордена за відданість і виконання спеціяльних завдань — нічого цього нема. Вона опановує трудне для самоствердження — я м о ж у.

Що вона дістала значок ГТО, то — хай не бере сміх них, хто, мабуть, ще й під стіл пішки ходив тоді... В усьому світі спорт стоїть високо і всюди по здачі норм видається жетон, або сертифікат, що свідчить про опанування якоїсь галузі спорту. Більшовики перейняли це від Заходу. Такий значок за орден чи медаль приймалося тільки в міщанському середовищі. Загал же до того був байдужий. Пізніше було урядове розпорядження готувати все населення до оборони — тоді значок обезцінів від зайвої мушгри. Це для тих, хто переоцінює значення значка.

Фіона грішить тим, що їй цікаво лишитися на лекцію чи на заняття гуртка перекваліфікації, коли це нашантаження інших "нудить". Не зовсім так: нудила початкова грамота, а не наука. Фіона любить довідатися, знати, що вона робить, для чого, з чого і т. д. Вона має дослідницькі зацікавлення. Невідомо, чи не було це для неї лише щаблем до дальшого пізнання — показано ж лише частину її життя, скільки можна показати в оповіданні.

Що ж негативного в тій Фіоні, якої бояться старі пердухи, кричучи, що вона неморальна (?) і яку ненавидять сіренькі жінки, за дужими плечима чоловіка, але з власними претенсіями?

Фіона енергійна, ініціятивна, послідовна, ніжна, доброзичлива, тактовна, жертовна, морально чиста; чоловіка й родину не зраджує, дітей у батька не віднімає й не покидає родини зі злости чи з дрібничкової примхи, журиться за чоловіком і родиною і, терплячи не менше, як і чоловік, досягає таки здійснення свого бажання: певности в своїх силах і зрозуміння з боку чоловіка.

Сюжет оповідання навіть дуже повчальний: скільки таких кофліктів буває в житті і кінець часом буває непотрібно трагічний, тоді як, при взаємному зрозумінні завжди можна прийти до згоди.

Огляньмося — таких Фіон на еміграції досить багато і це все жінки, що мають відмітне ім'я в мистецтві, у громадській праці, або в педагогічному світі. Вони не захотіли бути цілком сіренькими, а чоловіки їхні виявили себе гіднями своїх жінок. В наслідок гармонії двох душ (переживши може й тяжкі перипетії) вони творять зразкові родини.

Сіренька жінко! На нашу думку, Д. Гуменна не знецінює тебе, вона лишень показує, що жінка може стати ціннішою, коли вона хоче того, має в собі творчі сили й не ледача. Шкода тільки, що не всі чоловіки здатні примиритися з тим, що жінка їхня може стати вище, а особливо страшно це в родинах, де чоловік сам вартісний — конкуренція страшна річ для таких.

Авторка показала нам Фіону того типу, що їй подобалася з усіх баченних, але є Фіони й іншого типу. Назвемо їх для зручности Фаїнами. Особливо впадають вони в око тут, де можливості розвантажити побут величезні, машина доступна кожному, дитячі садки — нормальне життьове явище. Але тут Фаїни витрачають свій час на капелюшки й сережки, на кокетування від безділля, а інші на взаємопожирання усне чи писемне...

Така перечулена Фаїна шукає собі "затишку й комфорту", дбає про чоловіка й родину, а найбільше про себе. Вона не завагається переступити через людське життя, шукаючи такого чоловіка, що відповідає її ідеалові. Якщо покинула чоловіка, то не для удосконалення себе, а для завершення своїх забаганок. Дітей чоловікові така Фаїна, не залишає, бо не думає повертатися.

Це тип психологічно цікавий теж, чекає свого автора, має свої цікаві й привабливі риси, але... нам подобається все ж таки Фіона, яку нам показала Д. Гуменна. Дай, Боже, кожній жінці такого характеру, а добрим чоловікам саме таких жінок, то буде добре обом.

До речі, читачі, мабуть, звернули вже увагу на постійне оголошення в "Прометеї": інженер і лікар прагнуть одружитися з панною чи вдовою, навіть і під 55 років, щоб мала характер "не упертий, дбала б про чоловіка і т. д." Але ніяких своїх зобов'язань такій наймичці, чи пак дружині, не оголошують. Спочатку бажані були українки й польки, тепер додали вже й росіянку. Не зголошується ніхто з Фаїн (їх же мало б бути більше, ніж Фіон). Сподіваємося, що наші приятелі одружаться з бажаними подругами аж як додадуть і негритянку, як бажану жінку. Звичайні чоловіки, що вміють шанувати жінку нарівні з собою і не відмовляються поділити відповідно працю й обов'язки між собою, таких оголошень не подають, а просто собі одружуються й живуть досить щасливо.

Як бачимо, тут ні до чого "Пасторальна симфонія" й мелодрама про гарну сліпу. А рецензію скоріш можна назвати мелодрамою на тему "8 творів виданих на еміграції".

Незрозуміло, чому саме в такій формі (досить хаотично, до речі), напастує критичка Д. Гуменну. Таж Гуменна не перейшла їй дороги, не заборонила їй написати й видати не 8, а хоч... одну! Засоби і жанри обох письменниць настільки відмінні, що "співіснування" їхнє цілком можливе навіть у теплій дружбі, а не в холодній війні. І читач у них здебільшого не той самий, Г. Черінь в основному поетка — вірші пише легкі і приємні, байдуже ліричні вони чи гумористичні. Пробує вона писати й прозою і дещо виходить добре, особливо гумористика. Випишеться, заживе слави жінки-гумористки, а це ж амплуа не щоденне! А критика — річ відповідальна, фахова, потребує об'єктивности і глибших знань літератури і літературознавства. І нащо здалось нашій милій леді псувати собі реноме — ставати в шереги тих, що про них кажуть: "На безриб'ї...?" Вона ж від того критиком не стане, та й не може бути письменник серйозним критиком, бо десь вилізуть таки ріжки професійної заздрости, а воно, знаєте, виглядає щось подібно до "Салдатського Патрету" Квітчиного. Така критика й тоді була не в пошані, а тепер то й зовсім недоречна.

Похвалить Г. Черінь, наче медом помаже і... відкусить помазане. Їй легко дається багато, але в с е не дано нікому. То добре, що письменниця вміє сміятися разом із слухачем і смішити слухача (нам пощастило бути на такому її вечорі сміху — треба було добре попрацювати, щоб досягти того ефекту), але смішити чита-

чів поважної преси? Не варто тратити сили: не з того сміятмуться...

Гуменна поезією не грішить, вона не сміється, а лагідно усміхається і не може й не буде смішити читача. Вона в силу свого характеру, виховання й звички, довго працює над своїми творами, використовує різні галузі знання, витончує характери, лаконізує ситуації (ця тонка робота не всім до смаку) і подає читачеві цілком викінчений плід своєї солідної і впертої праці.

Тому її твори легко і з приємністю читаються, незалежно від того, коли вони написані, чи яку добу вона описує. Інша справа, що не кожен читач спроможний читати твори, які вимагають вищого рівня розвитку чи знань. Твори світової літератури великих і малих форм так само не можна пропонувати всім читачам — бібліотекарі це добре знають.

Отже, Гуменна опрацьовувати свої твори вміє. У неї варто повчитися працювати, можна навчитися кращої мови; уважно читаючи, можна побачити, що її герої, хоч і звичайні люди, а варті наслідування.

Незручно такій письменниці пропонувати початківство, тобто просування своєї творчости у формі газетного матеріялу. Таж ніхто б не взявся друкувати це в часописах — хіба роками друкувалося б! Гуменна лишає цей спосіб любителям широкої популярности на сьогодні, а сама воліє подати читачеві добру книжку.

Творчість її в малих формах так само цікава, жива й опрацьована — оповідання ж не роман — роки й події в ньому широко не охопиш. До речі, навіть учні нормальних шкіл уміють відрізнити газетний репортаж і репортаж — літературний жанр. Письменник завжди мав право вибирати собі форму подачі своїх мислей.

Цілком слушне зауваження Г. Черінь, що справжньою книжкою може бути і сценарій. Гуменна дала нам і такий чудовий сценарій як "Европа Критська". Але один з читачів отак чистосердно пише: "Ми такого, може, ще й читати не вміємо, бо то й мітологію треба знати, і уміти собі уявити співвідношення й метаморфози персонажів, і скинути з себе почуття меншевартости..." Не побачила цього й наша мила критичка...

Слід відзначити, що Гуменна не подає себе читачеві ні на тарілочці, ні на лопаті (вибачте за фольклорність виразів). І це дуже цінно. І не феміністка вона, як декому здається — вона однаково прихильно, власне, об'єктивно описує жіночих й чоловічих типів. Де ви знайдете у неї напади на чоловіків? Діялог Европи і Зевса? Та то ж не туди стежка! Навіть дивним може видатись, що вона не подає типів різко негативних у нашому розумінні. І це, на нашу думку, криється в тому, що Гуменна пише про людей так, як **вона** їх бачить, бере типи з життя такі, що ніхто інший ними й не цікавиться. Її герої мають цінні риси, а при тому кожний з них має свою рацію — в цьому письменниця не відмовляє людям. Тому й читаємо "Ману" й інші її твори зі зрозумінням і з приємністю, бо в них справді людські характери, а не штампи.

Світогляд Юлії з "Мани" в основному викриває ставлення Докії до людей:

"Дивно! Сама людина, маючи отакі душевні багатства, навалює на себе гори клопотів. А варто тільки самій з себе їх знати й сказати: глянь, яка ти багата! І стає душа, як море... Море каже: "Я нічого не хочу від людей". "...Я бачу безліч комбінацій тих самих елементів у людській душі, які є й у мені, але над якими я стою тепер безмірно вище, і ця безліч комбінацій цікавить мене, як цікавить мистця безліч барв і ліній у картині. Я дуже добре бачу й розумію, чого хоче кожна людина, а сама нічого не хочу від людей. Ця гра-робота душі дає поживу моїй дружбі самої з собою" ("Мана", стор. 5—6).

"...В своїй жадобі до одного великого, я стала ніби дослідником того комашника, що діяльно, весело й гамірливо поспішає пройти свій шлях від народження до смерти. І от впадає в око, що їм нікому не видно. Кожен цю діяльність забарвляє своїм темпераментом, він, наче язички полум'я, пробивається в кожному русі й жесті — в кого прихований, але жагучий, в кого вульгарний, в кого бурхливий, в кого маніжний"...

"...я дивлюсь на все це через респіратор і забавляюся, почуваю себе дослідником морського дна". (стор. 70—71, там же).

o O o

Д. Гуменна справді дослідник і вивчає вона, і досліджує з однаковою любов'ю природу, старовину, історії різних народів, панівні ідеї й гіпотези в переломові часи розвитку людства й особи. Вона любить людей такими як вони є, не видуманими — це виявляється в кожному її творі. Твори її оптимістичні, хоч ніби перейняті журою, а це, мабуть, тому, що вона творить від глибини душі, серця й свого розуміння, вона любить і розуміє людей батьківщини своєї, що лишилася там **жити**, і мусять там жити.

Чи треба таку письменницю ганити, коли вона не написала того, що кожний з нас по-**своєму** хоче й бачить? На нашу думку, ні. Шанувати треба її за те, що вона сміливо й щиро ніби закликає нас своїми творами любити людей, бачити їх живими істотами, які "забарвлюють" діяльність (отже й життя, С. П.) "своїм темпераментом", на який, очевидно, має право кожен.

Що можна письменниці закинути серйозно? Може твори її шкідливі? Ні, бо герої її в усіх перекроях позитивні, у всякому разі в ладу зі своєю правдою, а вона ніде не суперечить чесноті. Може неморальні? Ні, персонажі, і жіночі й чоловічі, не переступають приписів моралі й не можуть негативно вплинути на читача, коли вплив літератури на поведінку взагалі можливий. Чи може нецікаві? Теж ні, бо твори її розходяться не гірше інших авторів, хоч вона й не має свого власного середовища, що розповсюджувало б її продукцію.

Закинути можна хіба те, що Гуменна пише, тоді як інші не пишуть і писатиме, бо, як каже Гриць Зазуля, напише, бо "має **машинку** до писання": має вона жадобу до творчости, а інші — жадобу змалити ту творчість.

Нам здається, що для українського суспільства було б корисніше, коли б більше письменників писали путні речі, читачі не шкодували б купити книжку, а

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу "Нових Днів".

кртики (ті, що високий рівень знань дає їм право критикувати) допомагали б доброю критикою авторам і читачам. Рецензентам, що пишуть з власної охоти, варто перечитати "ОВИД" жовтень 1957 р. "Сприводу одної рецензії" — досить повчальна стаття, а особливо кінець:

"Але недопустима річ, щоб на наших творців пера, які в тяжких матеріяльних умовах служать рідній культурі, щоб на них ніби з ломакою з-за дубка, вихоплювалися такі критики і безцеремонно "гріли" куди попало, а наші літературні журнали й преса, щоб дозволяли їм на такі безвідповідальні герці". Це останнє, сьогодні стосується вже й до самого "Овиду"...

Мабуть у тому не стільки наша вина, як біда, що ми у вирі революцій, воєн і еміграцій забули золоті приписи взаємин нашого, колись висококультурного народу, і нам тепер хоч і неприємно й не легко признатись до того, але вже б час повернутися до кращого.

Поза всякими "приналежностями" треба плекати між собою взаємну пошану. Коли ж там щось з амбіціями не в порядку, то цей порядок якось треба зробити. Нехай же в нас знову відродиться добропорядне твердження: "Собі ціну знай та й іншого не гань!"

С. ПІСОЧИНЕЦЬ

Д-Р ОЛЕКСІЙ БАЛАБАС ПОМЕР

Ця сумна подія сталася 20 червня 1960 року. Поховано його 23 червня на цвинтарі в Баунд-Бруку (США). Ще один свідомий працьовитий українець з Кубанщини не діждався повороту на Батьківщину, для якої він віддав усе своє трудове життя. Уже довший час, ще в Європі, дізнаючись про смерть того чи іншого старшого еміґранта, покійний з усмішкою говорив: "О, це вже нашу сотню рубають!" Тромбозис "зарубав" і його. Небіжчик недомагав роками, переніс і тяжкі оперування, але по смерті дружини в р. 1947 в Мюнхені особливо почав швидко набувати апатію до життя, ставав байдужий до всього, що діялося навколо. Лише пильно слідкував за вістками з Кубані, листуючись із сестрами, що залишилися по той бік...

Небіжчик прийшов на цей світ 18 листопада 1890 р. в станиці Слов'янській, Таманського відділу, на Кубанщині. Отже, доля йому відміряла 70 років з малим гаком життя (майже пересічний вік у Північній Америці). Батько його був козак тої ж станиці з фельдшерською освітою. Покійний одержав початкову освіту в двокласовій та міській школах. Після цього закінчив учительські курси й склав іспит на учителя народньої школи. Учителював на Кубанщині, одружившись з Євгенією Іванівною з Побідоносцевих (дочка о. Івана в ст. Слов'янській), яка мала середню освіту (єпархіяльна школа), одержала й солідну музичну підготовку по клясі піяно, мала добре поставлений голос (альт) і також учителювала. У час першої революції (1905 р.) юнак Балабас розповсюджував проклямації, але арешту уник. Коли вибухла 1-ша світова війна, Олексій Ісаакович був мобілізований, командирований на скорочений курс військової кінної школи і прапорщиком вступив до рідного Таманського кінного полку, з яким відбув кампанії на Західньому й Турецькому фронтах. За війну дослужився до титулу підосаула, з усуненням якого Крайовою Радою піднесено його до осаула.

З початком революції 1917 р. на Кубанщині Олексій Ісаакович відразу був вибраний членом Кубанської Крайової й Законодатної Рад. З ними він відбув "Крижаний" похід через Кубанщину і другий з Донщини до Катеринодару. Перебуваючи на Дону, Олексій Ісаакович відряджувався кубанським урядом до повстанців на Таманський півострів, де був заарештований чорносотенцями. Вислизнувшись з цього арешту, О. І. повернув до своїх на Дону, склав звіт урядові і взяв участь у поході на рідну Кубанщину до столиці Краю — Катеринодару. У рідній Слов'янській станиці був якийсь час станичним отаманом, тут його переобрали знову до Крайової Надзвичайної Ради, при вилученні з якої Законодавчої Ради він опинився і її членом. Як член Рад він належав до самостійницького гурту чорноморців (нащадків запорожців) Безкровного, Рябовола, Манжули, Бича та інших. На його помешканні не раз сходився цей гурт на конспіративні засідання, на яких намічався плян дій Ради. Коли треба було стежити за станом ринку в Новоросійському, захопленого ген. Денікіним, О. І. згодився бути неофіційним представником в цьому місті від Кубанського Уряду, а його дружина працювала в міністерстві торгівлі й промисловости цього ж уряду.

При чорносотенному московському перевороті Денікіна на Кубанщині і повішенні члена Ради О. І. Калабухова й арешті 12 членів Ради, вивезених пізніше до Царгороду, Олексій Ісаакович опинився серед останніх. Так з листопада 1919 р. покійний попав до вимушеної еміґрації в Царгороді. З останнього в половині 1920 р. О. І. з дружиною й чотирилітньою дочкою напівлеґально утік до Праги. Тут почалося тяжке еміґраційне буття, яке все ж небіжчика не заломило. Він тоді мав у Москві двоюрідного брата Чорного, що прийняв більшовицьку концепцію, кликав його повернутися, але О.

І. лишився вірний легітимному урядові Кубанщини. Він не солідаризувався ні з зміновіховцями: Л. Бичем, П. Макаренком, Ф. Воропіновим, провокатором С. Крикуном та іншими, ні, пізніше, не пристав до аґентурних "Вольного Козацтва" й закордоном створеної ефемерної "Козакії", а політично тримався далі групи кубанських самостійників: Безкровного, Манжули, Івасюка та інших.

Тяжкі матеріяльні злидні в Празі Ол. Іс. полагодив не шуканням співпраці із різними політичними аґентурними групами росіян, а працею складача у чеській газеті "Право Лілу", де лишався біля 15 років. При цьому небіжчик вперто працював і над своєю освітою: він на матуральних курсах в Подєбрадах склав матуру і разом з дружиною вступив до Карлового університету в Празі, який обоє закінчили, зробили й захистили при цьому університеті докторські дисертації з тематикою кубанознавства. У міру можливости небіжчик співпрацював у кубанському самостійницькому журналі "Кубанський Край".

Здобувши високу освіту, О. І. стає викладачем та адміністратором в українській гімназії в Моджанах (біля Праги). На цій посаді він лишається в часи творення "Протекторату" Чехії, аж до окупації останньої радянськими військами. Коли я повернувся з Люблину (Польща), то О. І. закликав до себе кубанців-однодумців і радив усім не залишатися під владою червоної нечисти. Переважна більшість послухалась цієї ради й вийшла на дальше поневіряння на скитальщині, куди вибрався і О. І. з дочкою та внуком. На скитальщині небіжчик коротко перебував у таборах Карлсфельд, Фюссен і довше в Міттенвальді, під адміністрацією США. На скитальщині в міттенвальдському таборі О. І. працював у гімназії учителем і її директором. Тут тяжко занедужала його дружина Євгенія Іванівна і після довгого хворування у мюнхенському шпиталі упокоїлась у 1947 році. Це нещастя важко відбилося на психіці і здоров'ї О. І-ча. Він став апатичний і збайдужілий до життя. У такому стані він з дочкою, лікаркою Людмилою і внуком Петрусем переїхав до Чікаґо в 1949 році. На новому місці він пригадав старий фах і став працювати в чеському часописі "Сворност", учителюючи при якійсь українській православній школі безкоштовно. У нових обставинах небіжчик трохи підбадьорився, відвідав мене в Торонті, а також свого станичника О. І. Болотенка, розворушив групу кубанців у Торонті. Повернувшись же до Чікаґо, лишив працю в чеській друкарні і перейшов до книгарні проф. Терлецького, де виконував лінотипні роботи декілька років.

У Чікаґо не без його участи організувалася кубанська ім. М. С. Рябовола самостійницька станиця. Від неї О. І. запросив мене приїхати й зробити доповідь для кубанців. Коли я прибув до Чікаґо, то застав О. І. тяжко хворого на простратову залозу. Зробивши доповідь, я умовив О. І. негайно зробити операцію. Після цієї тяжкої операції О. І. залишив працю і вже не міг до неї повертатися. Писав дуже рідко і все говорив про "тяжкий настрій". Він переїхав до Бинд-Бруку і замкнувся у собі, не відповідаючи на листи. 12-го червня я, заїхав провідати цього давнього свого приятеля (колеґу з початкової школи) в Баунд-Бруку, а він о 1-ій годині утратив притомність і був перевезений до шпиталю. Я поїхав до шпиталю і там застав О. І. в кисневій палатці, але цілком притомного. Поговорили, скільки дозволив лікар. Дуже цікавився, як ідуть писання спогадів і просив за всяку ціну їх закінчити. Це було в неділю. У понеділок (13 червня) у шпиталі сказали, що ще криза не минула. Та треба було повертати до Торонта. А через 10 днів Олексій Ісаакович віддав Богові душу, осиротивши дочку, внука й зятя.

Такі короткі етапи трудового життя кубанця-українця, що зумів віддати все для свого народу. Спи спокійно!

В. ІВАНИС

ДО РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛА "НОВІ ДНІ"

СПРОСТУВАННЯ

У "Нових Днях" за липень-серпень ц. р. у статті М. Химича "Українська революція з усякої перспективи" (стор. 13) подано неправильні дані про вік революційних та політичних провідників, а саме, сказано, що в 1917 році Ленін мав 37, насправді 47 років, Петлюра 39, насправді 38, Винниченко 38, насправді 37 р. (Див. "Knaurs Lexikon", Droemersche Verlagsanstalt, 1949, Muenchen).

Неправильні дані спричиняють неправильні й висновки, що їх робить автор.

ЧИТАЧ

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Відповідаю на Ваші ауваження.

1. Справді, в роках Леніна є помилка.

2. Я не писав у статті, що у 1917 році Винниченко та Петлюра мали стільки то років. Мої розрахунки, для українських провідників такі: Грушевський від 1917 р., Скоропадський та Петрушевич від 1918, Винниченко та Петлюра теж від 1918 року, тобто від часів Директорії. Властиво Петлюру треба б була взяти від 1919 року, бо тільки в цьому році він став коло керма УСІХ наших справ.

Між іншим, ніде я не міг довідатись про вік Петрушевича і за подані 55 років ручатись не можу. А жаль, що галичани зовсім забули цю свою видатну постать. Натомість у т. зв. "День Героїв" відзначають різний партійний дріб'язок.

3. Помилка з роками Леніна на висновки не впливає. Та я й не мав на меті показати, що буцім наші керівники були старші. Мені хотілось тільки доказати, що всіма революціями керують молоді люди.

Дорогий Читачу! Я Вам дуже вдячний, що Ви звернули увагу на мою неточність. Є правило: орудуєш цифрами, то треба подавати точно. Що не точне, то й неправильне. Мені приємно, що Ви мою статтю не тільки пробігли очима, як то звичайно буває, а уважно прочитали. Хоч з цим словом пригадуються нудні часи, але не втерплю, щоб не сказати — "проробили".

З пошаною Микола ХИМИЧ

ЩЕ ОДИН НЕДОГЛЯД

У нарисі "Пісня про рушник" ("Нові Дні" ч. 128, стор. 15, перша шпальта, 5-ий рядок згори) написано "шестидесятиріччя", а треба було "семидесятиріччя".

Саме з нагоди семидесятиріччя Сталіна у "Правді" та "Ізвєстіях" друкували безконечний "потік подарунків вождеві" з нагоди його семидесятиріччя... Андрій Малишко, щоб вислужитись перед "вождем", почав увіковічнювати цей "потік" римованими словами, які видавав за поезію... Сталін, не діждавшись кінця цих підлабузницьких "потоків", дав дуба. "Потік" відразу висох. але А. Малишко й досі ходить із забрудненою совістю. Мала надія, що навіть і найкращими поезіями він зможе очистити себе від цього найбільшого і найогиднішого для людини взагалі, а для українця зокрема, вчинку.

РЕДАКЦІЯ

Нові платівки української музики

НОВІ ПЛАТІВКИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ
ДОВГОГРАЮЧІ, ВИСОКОЯКІСНІ (HI-FI)
33 ОБОРОТИ НА ХВИЛИНУ, 10 ЦАЛЕВІ
ВИКОНУЮТЬ КРАЩІ СОЛІСТИ, АНСАМБЛІ І КАПЕЛІ УКРАЇНИ
НА КОЖНІЙ ПЛАТІВЦІ ВІД 9 ДО 10 РІЗНИХ ТВОРІВ
ЦІНА ЗА ОДНУ ПЛАТІВКУ — 2.95 дол.
ДОДАЙТЕ 25 ц. ЗА КОЖНУ ПЛАТІВКУ, ЯКЩО БАЖАЄТЕ ОТРИМАТИ ПОШТОЮ, ЩОБ ПОКРИТИ ПАКУВАННЯ Й ПОШТУ

Д 3464-5 КОНЦЕРТ АНСАМБЛЮ БАНДУРИСТІВ УКРАЇНСЬКОГО РАДІО ПІД УПРАВОЮ А. БОБИРЯ

Закувала сива зозуленька. Пасіться, сірі воли. Ой що ж то за шум. Ой від саду. Чом, чом не прийшов. Ой ходив чумак, А. Леушкін, соліст. Котилася ясна зоря. Ой, по горах. Про дівчиноньку. Фантазія на українські теми, обр. А. Бобиря.

Д 3474-5 КОНЦЕРТ ДЕРЖ. ХОРОВОЇ КАПЕЛІ УРСР "ДУМКА", ХУД. КЕР. А. СОРОКА

На городі верба рясна. Ой летіла горлиця. Зелений кудрявчик. Гей волошин сіно косить. За річкою, за Дунаєм. Ой з-за гори туман налягає. Ой у полі криниченька. Ой вербо, вербо. Над річкою беріжком. Ой дуб, дуба.

Д 3518-9 КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

Стояла я і слухала весну, муз. К. Стеценка, сол. В. Борисенко. І багата я, муз М. Лисенка, сол. В. Борисенко. Доля, муз. М. Лисенка, сл. Т. Шевченка, сол. А. Кривченя. З мого тяжкого суму, муз. М. Лисенка, сол. Н. Фокін. Вечірня пісня, муз. К. Стеценка, сол Н. Фокін, орк. нар. інструментів. Три шляхи, муз. Я. Степового, сол. К. Лаптєв. Утоптала стежечку, муз. Я. Степового, сол. Н. Гончаренко. У мене був коханий рідний край, муз. М. Лисенка, сол. Ю. Кіпоренко-Доманський. Соловейко, мелодія і слова М. Кропивницького, сол. Є. Чавдар. Коли розлучаються двоє, муз. М. Лисенка, дует: І. Козловський та А. Іванов.

Д. 3462-3 КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

Чи я в лузі не калина була, М. Литвиненко-Вольимут, орк нар. інстр. Ой гай мати, гай, жіноч. вокальний квартет, А. Вобир (бандура). Прощай село, жін. вокальний квартет, А. Бобир (бандура). Ой коню мій, коню і без тебе Олесю, нар. пісні, Ю. Кіпоренко-Доманський, орк. нар. інструментів. Ропрягайте хлопці коні, ансамбль пісні і танцю Радянської армії ім. А. В. Александрова. Якби мені не ті ночки. Ніч яка місячна, Андрій Іванов, секстет. Ой на горі женці жнуть і Сусідко, ансамбль пісні і танцю Радянської армії ім. А. В. Александрова.

Д 3512-3 КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКИХ НАР. ПІСЕНЬ

Не співайте півні, сол. З. Гайдай. Віє вітер, віє буйний і Ой я чумак нещасливий, М. Роменський (Ф-но). Ой не шуми, луже, І. Кіпоренко-Доманський, орк. нар. інструментів. Дощик, Г. Олейнічєнко, обр. М. Лисенка (ф-но). Стоїть явір над водою, Л. Масленнікова (ф-но). Ой не стелися хрещатий барвінку, Гришко ,орк. нар. інструментів. Гуде вітер вельми, сол. М. Гришко. Ой джиґуне, джиґуне, сол. Б. Борисенко. Ой важу я, важу, сол. А. Кривченя.

Д 3232-3 КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І МУЗИКИ

Ой не світи місяченьку, З. Старченко, орк. нар. інструментів. Ходить сонко, сол. З. Старченко. Вечір надворі, сол. Б. Гмира. Та куди їдеш, Явтуше, нар. пісня. Коли розлучаються двоє, муз. М. Лисенка, дует: Фокін і П. Кормалюк. Де ти бродиш, моя доле, мелодія і слова М. Кропивницького, муз. Заремби, дует: Н. Фокін і П. Кормалюк. Ой місяцю зоре і Ой важу я, важу, Гришко М., ансамбль бандуристів. Ой ходила дівчина бережком, Л. Рудченко, орк. нар. інструментів. Ой, дівчино, шумить гай, Павленко, Третякова і Поліщук (тріо). Віночок з українських пісень, Е. Копик (бандура). Ой не моргайте, дівчата, муз. Є. Козака, сл. А. Новицького, тріо: Н. Павленко, Б. Третякова і Г. Поліщук.

Д 3554-5 УКРАЇНСЬКІ НАР. ПІСНІ І ТАНЦІ

Люляй же мій, люляй, Лемківська пісня, обр. Н. Колеси, Н. Шевченко, Б. Александров (ф-но). Там на горі, лемківська пісня, обр. Н. Колеси, Н. Шевченко, Б. Александров (ф-но). Ой верше, мій верше і Червоні маки — сестри Бойко (вокальне тріо). Ніч яка місячна і Якби мені не ті ночки — Д. Гнатюк, А. Бобир і В. Кухта (ф-но). Ой там коло млина, запис мелодії і тексту І. Франка і Час додому час — держ. капела бандуристів УРСР. Ой чия ти дівчинонько. Ой служив я в пана, Держ. хор. капеля УРСР "Трембіта". Раківчанка, нар. танець, Орк. Закарпатського нар. хору. Співаю, співаю, Держ. Закарпатський нар. хор.

Д 3478-9 УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ Й ТАНЦІ

Ой на горі калина, М. Литвиненко-Волгемут, орк. нар. інструментів. Ой ішов я вулицею раз, раз, Д. Гнатюк, орк. нар. інструментів. Горлиця, нар. танець, В. Кухта (бандура). Ой у полі озеречко, І. Паторжинський, орк. нар. інструментів. Козачок, Е. Бобровников (сопілка), К. Євченко (бандура). Ходила я по садочку, Держ. Закарпатський нар. хор. Гуцульські мелодії, квартет, Братя Сметанюки. А до мене Яків приходив, Н. Костенко, Орк. нар. інстр. Ой у полі нивка (Буковинський жіночий квартет). Вечір надворі, сол. Б. Гмиря. Ой ходила дівчина бережком, сол. Б. Гмиря, орк. нар. інстр.

Д 3338-9 КОНЦЕРТ АНСАМБЛЮ БАНДУРИСТІВ УКРАЇНСЬКОГО РАДІО, П/У А. БОБИРА

У долині є криниця, муз. В. Шаповаленка, сл. П. Амбросій. Гей пішов мій любий, милий. Ой на горі берестечок. Метелиця, нар. танець. Та туман яром котиться. Чом дуб не зелений. Добрий вечір, дівчино. І по той бік гора. Побреду, побреду по коліна в лободу. Раз в вишневому садочку, сол. В. Ялкут.

Д 3460-61 КОНЦЕРТ ДЕРЖ. УКРАЇНСЬКОГО НАР. ХОРУ П/У ВІРЬОВКИ

Зацвіла в лузі лоза. Продай, милий сиві бички. А в полі береза. Йшли корови із діброви. Козачок, нар. танець, хорова оркестра. Хмарка наступає. Ой у полі криниченька. Ой ти, ковалю. Ой піду я понад лугом. Катерина, нар. танець, хорова оркестра.

Д 3514-5 КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКИХ НАР. ПІСЕНЬ

Ревуть стогнуть гори хвилі. Стелися барвінку. Ой і закувала сива зозуленька. Та казала мені Солоха, Держ. капеля УРСР "Думка". Ой літа орел і Одна гора висока, Обр. К. Стеценка, сол. Б. Гмиря, орк. нар. інстр. Закувала зозуленька, муз. А. Штогаренка, Л. Руденко, орк. нар. інстр. Ти, кропивонько, Л. Руденко, ансамбль бандуристів Укр. радіо. Ой за гаєм, гаєм, Г. Шоліна, Орк. нар. інструментів.

ПРИХОДЬТЕ, АБО ПРИСИЛАЙТЕ ЗАМОВЛЕННЯ НА АДРЕСУ:

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor St. West, Toronto, Ont. Canada.

ЗА СИСТЕМОЮ ЙОГІВ

Що таке йога? Санскритське слово "йога" означає те, "що відповідно" (в даному випадку — що відповідає природі людини).

Йога — це філософське вчення, коріння якого сягають в глибоку давнину Індії. Філософія ця ідеалістична. Одначе ті фізичні вправи, які виконують йоги, становлять інтерес. Вони розвивають незвичайну фізичну силу, завдяки чому можна зробити своє тіло загартованим і здоровим. Тому про вчення йогів більше говорять не як про філософську систему, а як про методу дисциплінування, тренування, які сприяють фізичному розвитку людини.

Хатха-йога — це наука про те, як найпростішим шляхом, доступним абсолютно всім, відновити нормальну життєдіяльність людського організму, запобігти захворюванню, досягнути досконалого фізичного розвитку.

У хатха-йоге немає ні краплі містики, а є глибоке і всебічне знання людського організму, його будови і закономірностей діяльности.

Особливо великого значення йоги надають диханню. Те поверхове, часто аритмічне дихання, характерне для більшості жителів сучасних міст, коли заповнюється тільки десята частина нормального обсягу легенів, є не усвідомленим, але послідовним і ефектним засобом скорочення природної тривалости людського життя. Людина, стверджують йоги, може сама регулювати процес свого дихання; поступово продовжуючи кожний вдих і видих, вона не тільки покращує постачання організму киснем і вимиванням з нього продуктів розкладу, а й сприяє продовженню свого життя. Недаремно в Індії говорять, що людині при народженні дається певне число дихання: чим довший і триваліший кожний її вдих і видих, тим довшим буде її життя. Дихати через рот так же неприродньо, як їсти носом. Проходячи через ніс, повітря не тільки зігрівається і очищається від пилу, а й звільнюється від бактерій. Якщо людина дихає через ніс, їй не страшні багато захворювань. І навпаки, при диханні ротом, людина, по суті, залишається зовсім беззахисною від багатьох, навіть слабких бактерій.

Особливе значення треба надавати правильній роботі нервової системи. У головному і спинному мозку людини розташовані важливі нервові вузли (індуси називають їх чакра), які управляють основними функціями людського організму. На протязі тисячоліть в Індії була вироблена ціла серія класичних вправ — асан, оволодіння якими дозволяє активізувати всі важливі нервові вузли, і завдяки цьому контролювати роботу і життєдіяльність всього організму.

Невірно було б твердити, що індійські асана — це те ж саме, що й наші гімнастичні і фізкультурні вправи. Частина асан зовні інколи схожа на звичайні вправи, але між ними є істотна різниця. Основна різниця полягає в тому, що асана — це не швидка фіксація якогось положення (як при нашій звичайній стойці на руках, наприклад, чи швидке повторення яких-небудь рухів, як змах рук, ніг, повороти корпусу і т. д.), а поза, тобто певне положення тіла, у якому воно знаходиться на протязі деякого часу. Довготривалість кожної пози на початку занять — всього лише кілька секунд (вдихів) і поступово зростає. При цьому обмеження в часі, як правило, не існує. Секрет йоги полягає в тому, що не робиться тут нічого протипоказаного природі людини. Тому всі вправи, особливо, коли до них приступають уперше, виконують лише до появи найменшого напруження. Благотворний вплив цих вправ зростає поступово із зростанням тривалости кожної вправи.

Крім того, слід підкреслити, що класичні індуські вправи виконуються при суворо визначеному ритмі дихання.

Кожна класична індійська вправа має конкретну, ясну і точну мету — примусити працювати певну групу м'язів, певний нервовий вузол або ділянку нервової системи і т. д. — і виконується з абсолютним зосередженням уваги на окремих органах або нервових вузлах.

Вправи треба робити кожний день, але не після їди. Крім того рекомендується більшість вправ не робити перед сном. Тому, що навіть у результаті простого, повного дихання за системою йогів, людина відчуває такий приплив бадьорости, що їй важко відразу заснути. Перед сном роблять лише вправи на розслаблення і деякі дихальні вправи.

Нижче ми подаєм опис основних вправ йоги.

ДИХАННЯ

Дихальні вправи проводяться в трьох положеннях: падмасана — поза лотоса, екпадасана — поза на одній нозі і савасана — лежача розслаблена поза.

Починати дихальні вправи треба з видиху. Скорочуючи м'язи черевного преса і м'язи, які підіймають діяфрагму, витиснути повітря з нижньої частини легенів. Потім, скорочуючи середню групу м'язів, видихнути повітря із середньої частини легенів. І, нарешті, останній етап — опустити плечі і голову, сильно видихаючи через ніс залишки повітря з верхньої частини легенів. Ці три етапи повинні злитись в єдиний рух.

Вдихання починають з опускання діяфрагми і випинання живота, заповнюючи повітрям нижню частину легенів потім середню частину легенів і, нарешті, верхню. Видихання має бути наполовину меншим за часом, ніж вдих. Це і є так зване повне дихання йогів.

Подаємо вправи йогів для ранкових або денних фізкультурних занять і, крім того, три названих вище пози. Спочатку, виконуючи всі ці вправи, треба дихати нормально, як це ми робимо завжди. Коли вправи будуть освоєні, можна почати повне дихання в наведених позах.

АСАНА, АБО ПОЛОЖЕННЯ

1. ШИТА — ПРАРСАНАСАНА — СХІДНЯ ПОЗА

Вихідне положення — стоячи розслаблено, тримати корпус так високо, як тільки можна, але не підійматись на носки, ноги вкупі, вага тіла рівномірно розподілена на рівнобіжно поставлені ноги. Випрямити лопатки, злегка підтягнути живіт, опустити нижче ребра, коліна тримати прямо, але не напружено, ноги від стегна до ступні торкаються одна одної, руки складені перед грудьми, очі спрямовані на який-небудь предмет перед вами. Діяфрагма високо піднята. Ніяка частина тіла не повинна бути в напруженні. У цей

ас ні про що не думати, зберігати бсолютне мовчання, очі тримати апівзаплющеними і концентрувати вагу на всьому корпусі, зокрема а стані. Стійте нерухомо, ніби пеед фотоапаратом. Як тільки вас очне злегка погойдувати, постарайесь це перебороти. Витримайте цю озу від двох до трьох хвилин. Найраще цю вправу робити вранці і одня, поки не буде досягнута і абезпечена певна контроля за м'язами, потім раз або двічі на тижень.

2. ЕКСПАДАСАНА — ПОЗА НА ОДНІЙ НОЗІ

Тримати корпус стрункo так високо, як тільки можна, розподіливши вагу тіла рівномірно на рівновіжно поставлені ноги. Випрямити опатки, опустити нижче ребра. Не рогинатись у попереку. Коліна римати прямо, але не напружено, оги (від стегна до ступні) торкаться одна одної. Руки складені, як ля східного привітання і м'яко торкаються одна одної долонями. Дитись перед собою на яку-небудь ідч трохи вище рівня очей. У цьому оложенні діяфрагма високо піднята, але внутрішні органи повинні утн у розслабленому стані. Усі астини тіла не напружені. Потім а допомогою лівої руки встановити ліву ступню на внутрішню частину правого стегна. Зберігайте рівновагу, стоячи на одній нозі. Якщо боїєсь упасти, стійте біля стіни. Вся вага спрямована на розслаблений тан лівої ноги, яка давить всією воєю вагою на внутрішню частину правого стегна. Добиватись стійкости, яка приходить внаслідок тренування. Спочатку цю позу зберігати екілька секунд, але потім доводити о кількох хвилин (доти, поки приємно стояти). Мета цієї пози — виробити стійкість шляхом поступової свідомої контролі над рухом м'язів. Навчившись приймати цю позу, виконувати в ній повне дихання йогів.

3. ТАЛАСАНА — РОЗТЯГУВАННЯ СТОЯЧИ

Поставити ноги на ширину плечей, повільно стискувати кулаки і згинати в ліктях руки, піднімаючись на носки. Плавним рухом підняти випрямлені руки вперед, а потім вгору, потягнутись, одночасно опустивши ребра донизу. Голову не втягувати в плечі. На протязі всієї вправи слідкувати за плавним її виконанням. Затриматись вгорі, звертаючи увагу на те, щоб краще опустити ребра, потім повільно опуститись на всю ступню, руки також опустити донизу, розслабити їх і відпочити, зробивши хороший вдих

4. ТРИКОНАСАНА — ПОЗА ТРИКУТНИКА

Сприяє набуттю еластичности, гнучкости. Стати прямо, ноги вкупі, руки опущені донизу. Повільно видихаючи, нахилитись вперед (спина зовсім пряма), ноги в колінах не згинати. Живіт підтягнути, голова витягнута вперед, очі спрямовані на кінчик носа. Зберігаючи цю позу, на мить затримати дихання. Повертаючись в початкове положення, зробити вдих.

5. ГОМУКХАСАНА — ОХОПЛЕННЯ

Сісти на п'яти (так, як вказано в описі паріанкасани), випрямитись, заплющити очі. Дихати спокійно, закласти одну руку за спину, другу завинути через плече Узявшись за руки, зближувати їх. Якщо руки не дістають, можна вдатись до допомоги хусточки і перехватами підтягувати нижню руку до верхньої. Це посилює м'язи спини, розвиває біцепси і робить рухомими суглоби рук. Крім цього допомагає спині триматись прямо. Кому важко сидіти на п'ятах, можна цю вправу робити стоячи.

6. ХАСТАПОДАСАНА, АБО ПОЗА ЗБЛИЖЕННЯ РУК І НІГ

Виконуючи цю вправу, важливо не зігнути коліна, інакше втрачається вся її цілюща цінність. Нахилятись треба, роблячи видих без напруження і тиску на внутрішні органи, голову тримати сторчово опущеною донизу. Зберігати це положення на протязі кількох секунд, повертаючись у вихідне положення — робити вдих. Намагатись розслабити верхню частину корпусу. Ця вправа добре впливає на роботу стравоходу.

7. УТКАТАСАНА — ПРИСІДАННЯ

Поставити ноги на ширину таза, руки в поясі. Для початківців руки можна підняти вперед. Піднятись на носки і, не звужуючи п'ят, повільно присідати, з'єднуючи коліна. Конечно затриматись у кінцевому положенні, добре відчути його. Спочатку робити по одному-два присідання.

8. ДВАПАДА — ПІДТЯГУВАННЯ КОЛІН ДО ГРУДЕЙ

Лежачи на спині, повільно зігнути ноги в колінах, підтягнути їх до грудей і обхватити руками. Голову від підлоги не піднімати, підборіддя злегка взяти на себе, випрямляючи хребет у потиличній частині. П'яти наблизити до таза, плечі опустити. Повторити двічі-тричі.

9. ДАНУРВАКРАСАНА — ВИГНУТА ПОЗА

Лягти на живіт, зігнути ноги в колінах і взятись руками за голінкостопні суглоби, повільно піднімати

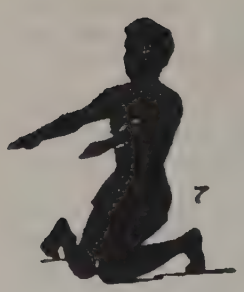

голову і відривати коліна від підлоги, виправляючи в цей час лікті. Слідкувати за розслабленням всіх м'язів, крім м'язів спини і кистей рук. Спочатку після кожної вправи відпочивати. Повторити двічі-тричі.

10. УСТРАСАНА — "ПОЗА ВЕРБЛЮДА"

Станьте на коліна, обіпріться на підігнуті пальці ніг, повільно відхиляйтесь назад (починаючи з голови), поки долонями не торкнетесь п'ят. Потім більше прогинайте хребет, випинаючи живіт і груди вперед. У цій позі має відчуватись тиск на всі хребці — від таза до шиї. Затриматись у цьому положенні п'ять —шість секунд і повернутись у вихідне положення. Ця поза, окрім загального гігієнічного значення, посилює циркуляцію крови, зміцнює м'язи таза і спини, посилює дію всіх ендокринних залоз.

Не робити цю вправу увечері!

11. ЯСТИКАСАНА — "ПОЗА ТРОСТИНИ"

Лягти на спину, витягнутись. Розтягуючись, зробити вдих, затримати дихання (максимальне розтягнення можна робити тільки на затриманому диханні) не більше чотирьох —шести секунд. Повторити двічі-тричі. Ця вправа дає можливість відпочити м'язам, які звикли бути у напруженні при неправильній осанці і напружує завжди розслаблені м'язи живота й таза.

12. БУДЖАНГАСАНА — "ПОЗА ЗМІЇ"

Лягти на живіт, ноги витягнути, руки покласти вздовж корпусу, долонями донизу, чоло лежить на підлозі. Повільно піднімати голову і шию вгору та трохи назад. Потім поставити руки біля грудей, вдихаючи, повільно піднімати груди і верхню половину живота. Важливо, щоб таз не відривався від підлоги, тільки верхня частина корпусу (до пояса) повинна підніматися подібно зміїній голові. Використовуйте м'язи спини, створюючи повну дугу, повільно піднімаючи хребці один за одним і концентруючи на них свою увагу. Уникати ривків і напруження. Зберігаючи цю позу, трохи затримати дихання, потім вернутись у вихідне положення.

13. ХАЛАСАНА — КОНТРПОЗА ЩОДО "ПОЗИ ЗМІЇ"

На випадок втоми перед цією вправою треба обов'язково відпочити. Лягти на спину, руки вздовж корпусу, підняти ноги вгору, утворити прямий кут з корпусом. Повільно видихаючи, опустити ноги на голову, при цьому коліна не згинати. Ця вправа, за твердженням йогів, сприяє загальному зміцненню нервової системи і усуненню невростенії. Освоювати її за елементами: піднімати ноги по черзі, а потім обидві разом; впиратись руками у підлогу, підніматись з положення лежачи в положення сидячи; послідовно піднімати то ноги, то корпус. Спочатку таз від підлоги не відривати, але поступово розгойдуватись. Від цього ноги будуть просуватись все далі й далі за голову, а нахил вперед все більше буде наближати ніс до колін. Для найбільшого розтягнення м'язів спини важливо не лише торкнутись носками ніг підлоги, але й просунути ноги по можливості далі. Виконуючи цей заключний рух, дихання на мить затримати, але коли вправа робиться, як статична, тобто як поза, у якій перебувають довгий час, то дихати рівномірно і спокійно. Починати з одного разу в день на порожній шлунок.

14. ПАРІАНКАСАНА — ПОЗА ДЛЯ МАСАЖУ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ

Вчитись приймати цю позу треба в кілька етапів. Перш за все стати на коліна, потім сісти на п'яти. Ноги від кінчиків пальців повинні всіма своїми точками лежати на вправи — відхилятись назад, спираючись кистями на підлогу. Потім — поступово згинати руки в ліктях, підлозі. Наступний елемент цієї пози вони не торкнуться підлоги. Коли всі ці елементи вивчені, тоді можна переходити до виконання вправи в цілому. Коліна треба тримати вкупі. Роз'єднання колін змен шує силу напруження внутрішніх органів. Дихання під час вправи не затримувати. З цього положення треба виходити, повертаючись на бік, а потім на живіт. Така вправа має виключне значення для глибокого масажу органів, розташованих в частині живота і таза.

15. ПАДМАСАНА — "ПОЗА ЛОТОСА"

Ця поза вкрай необхідна як для виконання повного дихання йогів так і для еластичности м'язів, по в'язаних з тазом і нижніми кінцівками. На початковій стадії тренування вона може здатись декому важкою, але це переборюється регулярним тренуванням. Для початкуючих можна запропонувати по душку або сісти на лавку. Важливо щоб положення було зручним, спина пряма. Сидячи так треба звикнути до того, щоб не відчувати потреби змінити позу. Положення лотоса треба освоювати, обов'язково розділивши його на кілька окремих поз.

Сісти на килим, засланий простирадлом, ногу витягнути вперед, повільно зігнути праву ногу в коліні а потім, притягаючи її руками так щоб п'ята направлялась до центра таза, розвернути підошвою догори. Таким же чином зігнути ліву ногу і також повільно розвернути ступнею догори, поклавши підйомом на підлогу перед правою ступнею. Спочатку п'яту лівої ноги класти на голінкостопний суглоб правої ноги і поступово опускати повільно передню частину голінкостопного суглоба на підлогу. Коліна намагатись притиснути до підлоги, корпус повинен бути прямим, погляд спрямований на яку-небудь річ перед собою. Руками злегка натискати на коліна. Випрямити ногу і знову зробити всю вправу, але тепер уже

очинаючи з лівої ноги. Повторити вічі для кожної ноги.

Ні в якому разі не допускати на-лля над м'язами і суглобами. Зма-ання на краще виконання вправи т не можливе. Цю вправу можна ренувати інакше. Сидячи на підло-, поклавши ступню на стегно ви-рямленої ноги. Потім згинати ін-у ногу.

16. МАКАРАСАНА — "ПОЗА КРОКОДИЛА"

Лягти на живіт, ноги злегка роз-днані, руки покласти під голову, зернути увагу на ступні ніг: вони к ласти, повинні м'яко лежати на ідлозі. Розслаблювати м'язи по час-инах: спочатку ноги, потім таз, рудну клітку, плечі, шию, руки. чі повинні бути заплющеними: ле-ати не рухаючись доти, поки вам риємно. Уникати "закам'яніння". ихати повільно. Якщо робити цю праву ввечері, то вона сприяє від-очинку і засинанню.

'. САВАСАНА — РОЗСЛАБЛЕННЯ

Лягти на спину, руки вздовж кор-усу, лежати абсолютно нерухомо, озслабити всі м'язи, очі заплющи-, всю увагу зосередити на вдих і идих. Дихати повним диханням йо-в. За своєю дією ця вправа анало-чна макарасані.

("Зміна", ч. 10, 1959. Київ.)

ПОЕТОВІ

Так виходила з шуму
Земна Афродита —
Для байдужости, глуму
І радости світу;
Так ставала продовженням
Первопочатку,
Вдягши вічність на руку,
Неначе перчатку.

Але тут, біля мене,
За склянкою кави, —
Вже не меви зелені,
Не райдужні слави;
Не краса розіп'ята
І не жарт із сльозою,
Тільки слово закляте —
Нерозрядженою грозою!

Леонід Полтава

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ

Відновляйте передплату не каючи на повідомлення. Після ашого прізвища на наліпці по-лачено, по яке число (включ-о) у Вас заплачено — перевір-кожного разу, як одержите урнал.

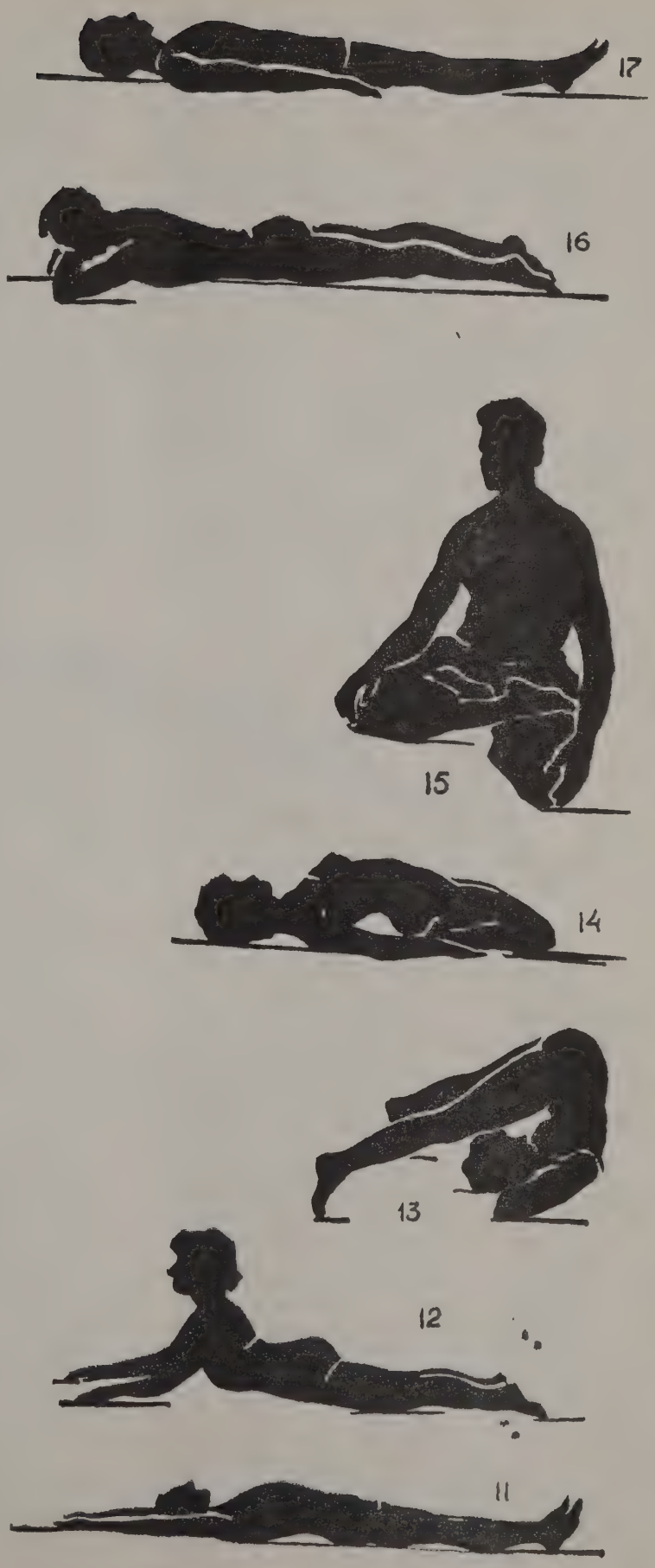

Пригоди архангела Рафаїла

(Продовження із стрінки 8-ої.)

йому, крім туманного свідчення Вертопрахового, закинути не могли, його випустили. До того ж він уперто заперечував, що нібито був у тісних приятельських стосунках з Вертопрахом, що йменує себе також Рафаїлом. Натомість продовж дальших п'яти тижнів були арештовані всі Гаврилюки, Гавриленки й навіть росіяни Ґаврілови, що розкидані були по всьому великому СРСР, у Москві, Таганрозі, Батумі, Ростові і т. ін. Серед них був і серб Ґабріловіч, якого розстріляли, бо листувався він з емігрантами-білогвардійцями, що влаштували собі тепле кубельце у Белграді. З решти 31 заарештованих двоє теж були розстріляні, а решта помандрувала до Таймиру, на Колиму і на Печору. Найсумніше було, що заарештованим був також о. Савватій, священик тої церкви, яку відвідував Рафаїл. Інкримінувалось йому, що він під псевдонімом Саваоф очолює монархістичну організацію "Союз Ар-

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Представництво ВО УНРади в Канаді повідомляє українське громадянство, що в листопаді ц. р. в одній з европейських держав має відбутися чергова 5-та сесія УНРади.

Під час цієї сесії мають вирішатися дуже важливі політичні питання, зумовлені як зовнішнім, так і внутрішнім станом української визвольної справи.

Для відбуття сесії потрібні додаткові кошти. Тому Представництво ВО УНРади в Канаді закликає всі Товариства Сприяння УНРаді в Канаді, а також і різні українські організації, що розуміють вагу і значення Державного Центру Української Народної Республіки, як і місцевих уповноважених Фонду Визволення України та окремих українських громадян, провести протягом місяців серпня, вересня і жовтня ц. р. НАДЗВИЧАЙНУ ГРОШОВУ ЗБІРКУ для потреб чергової сесії УНРади.

Представництво ВО УНРади сподівається, що українське громадянство зрозуміє вагу справи і своїми посильними пожертвами підтримає Державний Центр УНР, що репрезентує й очолює українську визвольну акцію у вільному світі.

Представництво ВО УНРади в Канаді

Penmans

WARRANTED HIGH GRADE PENMANS KNIT-GOODS

БІЛИЗНА „71"

ФІРМИ ПЕНМАН

Це зимня білизна, дуже витривала й легка до прання, зроблена з тканини "меріно". Помірко-вана ціна, повне вдоволення і виняткова якість. В продажу: сорочки, підштаники та комбінація обох — для чоловіків та хлопців.

СЛАВНА

від 1868 року.

71-FO-7

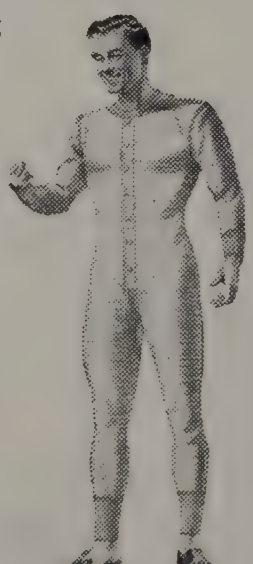

СПИТАЙТЕ ВАШОГО ЛІКАРЯ ЧИ АПТЕКАРЯ

Позбавитесь важких болів при ІНФЛЮЕНЦІЇ чи ПРОСТУДІ ЧАСНИК ВАМ ДОПОМОЖЕ

Підтримуйте Вашу силу та здоров'я. Мільйони людей століттями вживають часник, як оздоровлюючий продукт і вірили в його скріплювальну силу. Часник — природний антисептичний засіб, що очищує кров. Багато людей вживає часник та хвалить його вартість у полегшенні артретичних та ревматичних болів. Адамс Ґарлик Перлс включають салісиламід — випробуваний засіб на полегшення болів. Чиста часникова олія екстрагується з цілої часникової цибульки — у сконцентрованій формі. Ви маєте усі користі, які може дати ця сильнодіюча рослина. Адамс Ґарлик Перлс не мають ні запаху ні смаку — капсульки легко заживати. Ще сьогодні купіть коробку у Вашій аптеці і переконайтесь, як вони Вам можуть допомогти. Будете вдоволені, що це зробили.

хангела Михаїла". Даремне Рафаїл потім інтерпелював у слідчого, доводив йому, що то непорозуміння, що слова його зовсім перекрутили. Слідчий дав йому зрозуміти, що хоч вважає Вертопраха за несповна розуму, але вустами блазнів часами глаголе істина. Неважно, що та істина по-чудному переломилася у мізку її глашатая. До того ж йому, Вертопрахові, що вже два роки є кандидатом партії, аніяк не личить уступатися за священика. При цій ревеляції Рафаїл аж рота роззявив, занотувавши собі ще один факт досі не в усіх деталях йому знайомої біографії Вертопраха.

Минуло, між іншим, чимало часу, поки йому в лікарні відремонтували поламане ребро та ще повставляли зуби. Коли він по всіх тих митарствах знову появився в банку, ніхто із службовців не запитував його, де він стільки часу пропадав. На привітання його ледве відповідали, взагалі уникали розмови з ним, навіть обминали, так наче він був зачумлений, від якого можна було заразитися. Але що поводяться так з усіма, що деякий час були під арештом, боячись контакту з ними, то це було в порядку речей. Один тільки Гаврилюк підійшов першого ж дня до його стола, показав йому здоровенного кулака і мовив: "Ще й мене, сучий сину, вплутаєш у свою контру! Дивись, щоб не порахува я тобі ребра!"

Через тиждень підійшов до Рафаїла шеф, що, очевидно, через слідчого був поінформований про його умовий стан (божевілля на релігійному ґрунті), і запитав, чи не поїхав би він у тритижневу відпустку на Кавказ, щоб підлікувати нерви. Рекомендується Тіберда, що лежить високо в горах і де прохолодне повітря добре впливає на нервову систему. Цю пропозицію товариш рахівник негайно ж і з радістю прийняв.

Опинившись у Тіберді, Рафаїл перші три дні зовсім не сидів у санаторії, а робив прогулянки до далеких водоспадів, що в їхніх холодних струмках так приємно було остудити наморене тіло, заглядав у глибокі провалля, по дну яких зміїлися річки, сходив на круті скелі, де росли ялиці, і серед тої дикої краси почував себе ближче до втраченої батьківщини, у якій щасливі істоти не зазнають ні болю, ні ненависти, ні наруги, ані жадоби помсти. Нераз порівнював колишню свою архангельську потугу з теперішньою своєю неміччю людською. Почував себе самотнім.

Одного дня побачив під кущем над потоком біляву, карооку дівчину, що босими ногами плюскалася у воді, і спинився здивований. Щось вразило його в тому обличчі, яке нагадувало йому херувимів, що уділом їхнім є чиста любов, протилежно серафимам, що кохаються тільки в безсмертній мудрості. Він підійшов і заговорив з нею, і людське кохання вперше торкнулося серця архангелового. Заразом усвідомив, що те кохання міг він пізнати тільки тому, що позичив у людини серце з плоті і крови. Промінь щастя, тим коханням дарований, був тільки кволим відблиском того щастя, що зазнавали янголи в емпіреях, але була в ньому якась солодкість і туга, якої янголи не знають. "Дивись", казав він їй, "ми тільки гості тут, на землі, але ми істоти іншого світу. Уривки музики, в тому світі чуті, що бренять нам у вухах, і ми шукаємо тих мелодій тут, на землі. Ми шукаємо бодай відблиску, бодай променю того сяйва, у якому дух наш буяв в іншому світі, і часами здається, що ми його знаходимо у водопаді, у хвилі річній, в очах коханої або коханого, і тоді серця наші швидше б'ються. Ми щось пригадуємо, та не можемо пригадати. Тому туга довічна є супутницею нашого життя. Вдивляйся у синю смугу лісів над обрієм, — щось кличе тебе туди: то туга. Вдивляйся у блискучу далечінь морську, білими вітрилами метеликовану — щось кличе тебе туди: то туга. Вдивляйся у безмежний простір степів, де сонце закочується у травах високих — щось кличе тебе туди: то туга."

Так говорив закоханий, і слова ті йшли не від розуму Вертопрахового, а від душі Рафаїлової, але були вони пропущені крізь теплу кров Вертопрахового серця: у Рафаїла, що досі був чистим духом, народжувалася д у ш а .

Незабаром Рафаїл та Ірена почали зустрічатися щодня і до вечора були нерозлучні, але раз його чекала несподіванка: вона не прийшла на умовлене місце, і він її потім побачив з струнким юнаком під руку. Це повторилось на другий і на третій день. Рафаїл почув тоді тугу, якої ніколи не зазнавав, і пережив перші муки ревнощів, — другий доказ, що у Рафаїла народилась душа.

На четвертий день, зустрівшись з Іреною, він почув від неї, що приїхав у гості той наречений, з яким вона пару років зналася. Приїхав, щоб забрати її додому, бо то ж завтра кінчається термін її перебування в санаторії. Коли він, усіма силами гамуючи егоїстичне почуття, побажав їй щастя у новому житті, вона раптом кинулась йому на груди, заридала, сказала, що він розбудив у ній тугу, яка ніколи не загасне, і та туга приведе її до нього в Київ, бо нічого вона проти неї вдіяти не може, та й взагалі нема на неї ліків.

Збентежений, у нещасті своєму безмірно щасливий, він залишився сам добувати останній тиждень своєї відпустки.

Зараз після того прощання хвилева радість так залила його істоту, що душа відчула потребу зробити якесь добро. Зустрів по дорозі санаторії одного з одпочивальців, Петра Кравченка, людину дуже нервову, що мала сьогодні якийсь надзвичайно заклопотаний і прибитий вираз. Учасливо спитав, у чому річ, і дізнався, що в Гелленджик приїхала його, Кравченкова дружина на два тільки дні, і він прагне її побачити, та не має тепер грошей, щоб поїхати. Рафаїл витяг з кишені триста карбованців і дав йому. У відповідь на збентежену, гарячу подяку сказав, що той робить йому велику радість, не відмовляючись прийняти цей незвичайний дарунок.

Останні дні були повні неприємними несподіванками. Насамперед надійшов лист від банкової управи, де від товариша рахівника вимагалося дати підстави щодо витрати 1873 карб. 43 коп. у листопаді минулого року. "Ну, й прислужився Вертопрах!" — стиха пробурмотів Рафаїл — "Хто його знає, де ті підстави взяти". Другий лист від місцевкому повідомляв, що у згоді з місцевими партійними органами йому доручують зараз по повороті перевести антирелігійну кампанію у Звенигородському районі. Тут, мабуть, прислужився слідчий, якому він розказав про своє колишнє перебування в емпіреях, а може й товариш начальник, якому хтось

доповів був, що бачив його в церкві. Отож учинками доводь їм тепер, що за три тижні позбувся тих забобонів і готов єси їх поборювати.

Найприкрішу звістку принесла з останньою поштою газета, у якій була замітка, що перехвилювала всю санаторію. Там повідомлялося про вбивство, що сталося в Ґелленджику. Якийсь Кравченко приїхав несподівано на відвідини своєї дружини і застав її з полюбовником. Трьома пострілами поклав їх обох на місці. Мабуть він заздалегідь був про все повідомлений, і вбивство було переднамірене, бо револьвера купив він уже в дорозі у якогось вірменина. У справу якось загадково замішаний рахівник держбанку В., що фінансував і подорож, і купівлю револьвера.

Рафаїл був приголомшений: так добре діло, яке він думав зробити, обернулось на зло, і доля поклала на нього значну частину відповідальности за те, що сталося.

Трагічний ланцюг подій закручувався ще більше. До того ще оці виправдальні документи щодо розтрати. Хитрий Вертопрах тут якось уже дав би собі раду, але не Рафаїл. А тут ще отой парадокс з антирелігійною пропаґандою, що її доручують перевести нікому іншому, як одному з архангелів. О, як тепер Рафаїл прагнув повернути своє тіло Вертопрахові! Наніч, лягаючи спати, він себе тішив надією, що дух його, покинувши плоть, не повернеться до неї, а лишить її старому хазяїнові, що займе свою спустілу домівку. Але ж уранці він, прокинувшись, почував себе Рафаїлом. Був тільки один спосіб повернутися до емпіреїв: це силоміць перетяти шнур життя. Алеж тоді тіло, пошкоджене, не зможе бути домівкою, до якої мав би повернути дух Вертопраха, щоб виконати до кінця своє земне завдання.

У тривозі і розгублений ліг він у ліжко, перебираючи в пам'яті події свого п'ятимісячного перебування у людській подобі. Мала то бути передостання ніч його перебування в санаторії, і в ту ніч послано йому сновидіння, що ніби налагоджувало телевізійний зв'язок з його колишнім існуванням.

Приснилось йому, що він у великій залі суду, у тій залі багато місць для глядачів і слухачів, але заля порожня. Він один сидить на лаві підсудних, чекаючи приходу судді, і от суддя входить. Одягнений він у білу, як сніг, туніку, що оперезана срібним пасом, а на русявім волоссі його золотий вінець із дубового листя. Він сідає за стіл і кладе перед собою велику теку. "Рафаїле!" — каже він — "Без мого дозволу наважився ти вийти з кола призначеного тобі буття і ступити у швидкий потік ставання, у швидкий потік людських діл химерних і мінливих і взяти на себе непевну долю блукання земного. Невже ти не знав, що, покинувши ясні озера-світла і сівши у човен, що несуть його хвилі гірського струменя, не владен ти був уникнути провини і включився у ланцюг причин і наслідків, за короткий час свого земного існування створивши те, що зветься кармою, у якій провина тягне за собою покуту й кару, кару й покуту, які створюють нову провину, що тягне за собою нову покуту й кару, і ланцюгові тому кінця немає. Ти хотів, порушивши коло призначення, допомогти Вертопрахові, але чи не погіршив ти його долю? Чи не доведеться тепер йому перебрати на себе твою карму, щоб дати тобі змогу повернутися у царство світла? І чи захоче він це зробити? Чи зможе він дати собі раду серед тих нових обставин, що ти створив самовільним втручанням у земне життя його?"

Рафаїл мавчав.

Тоді суддя сказав: "Послухаймо, що скажуть свідки!" ірозкрив теку. Рафаїл окинув поглядом порожню залю.

"Варвара Митрофанівна!" — пролунало в повітрі. Рафаїл нікого не бачив, але почув як совгнувся стілець, як хтось підвівся, і з глибини залі донісся голос Варвари Митрофанівни: "Я свідчу! Рафаїл позбавив мене мого коханця, з яким я жила у згоді й мирі. У моєму безбарвному канцелярському житті був Вертопрах моїм барвистим канцелярським сонцем. Оманно прибравши постать його, Рафаїл мене відштовхнув, отруїв мою довіру і сон моїх ночей. Рафаїл винний!"

"Галя!" — вдруге пролунав голос серед глибокої тиші. Знову почув Рафаїл совгання стільця, і після цього молодий, знайомий голос промовив з другого кінця залі: "Рафаїл, прибравши постать коханця, що з ним я зустрілася одної гарячої, літньої ночі, украв у нього мою любов. Під серцем я ношу Рафаїлову дитину, але чи схоче Андрон, повернувшися у своє тіло, признати ту дитину за свою. Я обвинувачую: Рафаїл винний!"

Хвилина мовчання, і втретє лунає безпристрасний голос: "Петро Кравченко!"

Кравченко відповідає з іншого кінця порожньої залі: "Я знав, що моя жінка має приїхати до свого коханця. Я довго роздумував, що мені робити: чи вбити, чи ні. Вже вирішив був відсахнутися від цієї справи. Може, ніч одну не переспав би, та й годі. Та зустрівся мені на шляху Рафаїл і запропонував мені гроші. Жадоба помсти спалахнула в мені. Я поїхав і вбив. Може, Рафаїл хотів добре зробити, але хай буде проклята та година, коли я його зустрів! Без вини Рафаїл винний!"

"Отець Савватій!" — вчетверте розітнувся голос.

Заговорив отець Савватій: "Рафаїл не мав на думці нічого злого, але навіщо він пом'янув ім'я Господнє у тому місці, де не належить його згадувати? Чи ж у письмі не сказано, що не треба метати бісера, та ще й перед кнурами? Ту його помилку я покутую у таймирській тундрі!"

"Агатангел Гаврилюк!" — вп'яте пролунав той самий голос. І почав говорити Гаврилюк: "Через необережність і необдуманість Рафаїлову потрапив я у в'язницю. Три тижні мучився я, то годин по п'ять під стінкою стоячи, то сидячи ніч у холодній воді, то по три доби не дістаючи їжі. Та не був я винний у жодному злочині і спільників не мав. Але щоб визволитись від мук, оскаржив невинних і звів на них наклепи. Рафаїлові вони це завдячують!"

І почулися голоси: "Ми, Гаврилюки, Гавриленки, Гаврілови, запроторені на Таймир, за Печору, на Колиму, обвинувачуємо, обвинувачуємо! Рафаїл винний!"

"Всі свідки проти тебе!" — суворим голосом мовив суддя. — "Цього, що я чув, досить, щоб винести засуд. Але послухаймо ще останнього: Ірена!"

І ген-ген за невидимою юрбою прозвучав голос: "Рафаїл збудив у моїй душі тугу, якої я ніколи не знала. Дороговказною зіркою він світитиме мені на небі життя мого, аж до кінця моїх днів. Хай буде благословенне ім'я його! Хай буде благословенний спогад про нього!"

Суддя усміхнувся, закрив течку і мовив: "Гаразд! Почекаємо, як справиться із завданням своїм Вертопрах!" — і швидким кроком вийшов із залі.

Цілий ранок ходив Рафаїл під враженням сну цього. Він розумів, що поставив Вертопраха перед цілим рядом завдань, що їх розв'язати буде не так легко, коли доведеться йому узгляднити власні зобов'язання й ті, що прийме він у спадок від Рафаїла. Можливо, що він з усім швидше дасть собі раду. Але як же йому, Рафаїлові, до того часу полагодити заплутану банкову справу, як зробити, щоб відчепилися від нього з антирелігійною кампанією, як відкараскатись від нових допитів та анулювати підписаний ним протокол про участь у монархічній організації "Союз Архангела Михаїла", як полагодити ще плутанішу справу взаємин з Галею та Іреною? Треба виробити плян дій і для цього напружити всі фібри мозкового апарату, що дістався йому у спадок від не дуже морального, не дуже мудрого, може, хитрого і вивертливого Андрона Лукича.

Над цим роздумуючи, наближався Рафаїл до водоспаду, шум якого вже долинав до нього. У глибокій задумі своїй не помітив, що вже кілька хвилин стоїть перед ним, а усвідомивши, звів очі свої до блискучих полотен, якими спадала вода зі скель, вилискуючи проти сонця так яскраво, що боляче було дивитися і раптом — здригнувся.

Із-за тих сліпучих полотен, у срібному панцері, у красі понадземній, що перекинулась у раптовий жах, у сяйві такому нестерпучо-ясному, що мозок розривався на частки, виступив і став проти нього з мечем у простягнутій руці — архистратиг Михаїл.

Не витримало земне тіло Рафаїла тої краси, того жаху і мертве впало на землю, а сам він вийшов з нього, став поруч побратима, залитий сяйвом білих крил своїх, щоб разом з ним на віки повернутися до щасливих озер, що свічадами відбивають славу Господню, до того краю, де нема ні помсти, ні ненависти, ні ревнощів, ані провини й кари за неї, і так завершив коло свого короткого земного скитання, повертаючи тіло Вертопрахові, що мав зорієнтуватися в новій ситуації і розв'язати — невідомо ще як — складні питання, що за той час назріли.

Юрій Клен

Кінець

„МОЛОДА УКРАЇНА„

незабаром відзначатиме 10-ти річницю свого існування. 10 років праці в несприятливих еміграційних обставинах — це довгий шлях, пройти яким змогли завдяки моральній і матеріяльній підтримці українського громадянства.

"МОЛОДА УКРАЇНА"

є органом української демократичної молоді у вільному світі — єдиним журналом, на який спромоглася наша молодь далеко від Батьківщини.

"МОЛОДА УКРАЇНА"

виходить кожного місяця і її можна набути в наших представників та кольпортерів.

"МОЛОДА УКРАЇНА"

— це конечна лектура для нашої молоді, вірний супутник кожного українця-демократа, сповненого любови до рідного краю та віри в близький час його визволення.

"МОЛОДА УКРАЇНА"

репрезентує волю й змагання уярмленої української молоді в Україні, міцно стоїть на демократичних засадах, — на ідеологічній платформі нашого державного центру — УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ.

Передплачуйте "Молоду Україну"

Приєднуйте нових передплатників!

Передплату приймають:

"MOLODA UKRAINA",

Postal Station "E", Box 8, Toronto, Ont., Canada.

Головні Управи США й Канади та представники, адреси яких подаються на 2-ій ст. кожного числа "Молодої України".

ПРО ВИДАННЯ ТВОРІВ МИХАЙЛА СИТНИКА

Іде дальше збирання друкованих у пресі віршів покійного поета. Ще раз просимо читачів допомогти нам у цьому — прислати все, що маєте, друковане в періодиці з Ситникових творів.

Саме брак усіх друкованих у пресі його поезій і затримує це видання.

Збірка поезій матиме назву "Цвіт папороті", як її назвав був сам М. Ситник. Обкладинку для неї ми вже замовили П. Вакуленкові (Австралія) — автор обкладинки поезій Л. Далекої "Легіт і бризи".

Видавництво

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу. Будете мати повне вдоволення та ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO

FUEL OIL CO. LTD.

204 Bathurst Str.

Телефонуйте:

Удень: EM 6-6539. Уночі: RO 6-8446 або EM 6-6539

"КОЗУБ" РОЗПОЧАВ СЕЗОН

Літературно-мистецьке стоваришення "Козуб" 16 вересня розпочало свій новий сезон концертом вихованців музичної студії Антоніни Піддубної. Як і завжди, літературно-мистецькі п'ятниці "Козуба відбуваються в помешканні ІВКА (21 Мкгіл, Торонто).

Цього разу виступали Валентина Забажан, Антоніо Ґаляті та Маркіяна Гузар-Дубляниця, яку публіка зустріла дуже тепло (виступала вона в "Козубі" вперше). Мала ще співати й Антоніна Піддубна, але через хворобу її виступ не відбувся.

Крім того, виступив піяніст Зенон Лавришин — один з найздібніших учнів Торонтонської консерваторії, який виконав Прелюд Ґ-моль Рахманінова і власну композицію. Не є ознакою доброго тону багато говорити про цілком початкуючого мистця, але З. Лавришин безперечно дуже здібна молода людина. Його дальші успіхи залежатимуть виключно від його наполегливости і дальшої впертої праці над самовдосконаленням. Не радили б ми йому починати свої виступи із власних композицій — на те прийде час трохи пізніше.

Вечір, як і авжди в "Козубі", відбувався в приємній товариській атмосфері. Гостей — коло 80 осіб.

Управа "Козубу" просила нас переказати подяку українській пекарні "Бівербред" за чудові печива, якими вона уприємнила цей вечір.

У п'ятницю 23 вересня відбулася доповідь М. Битинського на тему: "Проблеми української геральдики". Доповідь була досить добре опрацьована, викликала чимале зацікавлення слухачів. Присутніх коло 30 осіб.

У п'ятницю 30 вересня "Козуб" дав своїм гостям не мистецьку, а все таки цікаву тему: доповідь Петра Мельника про йогів та вплив їх науки на здоров'я людини. На щастя, ця дуже модна, а тому й небезпечна сьогодні тема була справді солідно опрацьована і П. Мельник не намагався робити "світові відкриття", ані не пробував "реформувати людство", що на цьому контененті таки частенько трапляється. Доповідач, що досі був цілком невідомий козубівцям, виявив себе культурною і тверезою людиною.

Доповідь викликала велике зацікавлення публіки — було чимало запитань, додатків. Гостей — коло 50 осіб.

Вечорами керує голова "Козуба", відомий артист Михайло Голинський.

ВИШИВАНІ ВЕЧОРНИЦІ В ТОРОНТІ

17 вересня в залі Палас Пір над озером Онтаріо відбулись вишивані вечорниці, які влаштувало Допомогове жіноче т-во при українській лікарні св. Андрія. Головою т-ва є пані Віра Кос, яка й була головним організатором вечорниць.

На вечорницях було кілька сот осіб, в т. ч. багато молоді. Вечором керувала пані Віра Кемпе, була добра оркестра, були солісти, буфет...

За кращі вишивані плаття було призначено нагороди. Нагороди спонзорували такі фірми та особи: крамниця "Українське мистецтво", д-р Надія Івахнюк, одягова крамниця Думина, мебльова крамниця "Альфа", взуттєва крамниця "Орбіт", книгарня "Арка", пані І. Колянківська, пані Е. Янківська, квітярня "Мак".

Склад журі: Марія Велигорська (голова), д-р Зоя Плітас, Галина Новаківська, Марія Зелена, Ірина Шумська. Нагороди призначено таким особам (подаємо в порядку призначення — перша, друга і т. д.): Оксані Жолкевич (чайний сервіз), Валі Цурковській (дереворит Я. Гніздовського), Ірині та Орестові Павловим (20 дол.), Марії Лотоцькій (радіо), М. Шиманській, Олені Бабиченко, Вірі Павлишиній, Марті Юрчук, Іванці та Петрові Яцикам.

Крім цих нагород журі вирізнило за кращі одяги ще таких осіб: подружжя Миндюків, подружжя Дрогобицьких, пані д-р Янішевську, панну Кулебу, пань Е. Мельник, Є. Винницьку та Віру Кос.

Загально вечір був дуже вдалий, хоч за столиками весело дуже не було. Інколи здавалося, що атомова доба придушила темперамент людини. Наприклад, хорошу й темпераментну українську польку танцювали якось надміру "модерно" — так наче на волах їхали... Як і личить в атомовій добі, коли людина відірвалась цілком від природи і втратила свою безпосередність. Та це вже, мабуть, вплив своєрідної культури цього не дуже то завидного континенту: навряд чи за це можна обвинувачувати організаторів і керівників цього цікавого вечора.

Усіх пань з цього добродійного т-ва, а зокрема невтомну Віру Кос, можна привітати з успіхом: вечір був добрий, а головне корисний, бо яких чотири сотні долярів — для лікарні велика підмога, а поширення в народі українських одягів — корисна справа для нації. Тим більше в Канаді. Шкода тільки, що на вечорницях жіночі вишивки з живими орнаментами були винятком.

Бажаємо дальших успіхів у цих добрих заходах!

ПЕРЕВИДАННЯ ПРАЦІ ОЛЕНИ КУРИЛО

Наше видавництво перевидає відому працю Олени Курило "Уваги до сучасної української літературної мови". Книга перевидається фотодруком із видання "Українського Видавництва", Краків — Львів, 1942 р.

Про вартість цієї книги нема чого й говорити — це знає кожна культурна людина. Підкреслимо, що це буде єдина книга з норм сучасної української літературної мови на нашому книжковому ринку. Безперечно, що вона мусить бути в хаті кожної культурної людини.

Книга вже друкується і за місяць буде в продажу (5-10 листопада).

Продажня ціна її — 2.50 доляри. Передплатникам "Нових Днів" даємо знижену ціну — 2.00 дол. за примірник.

Замовлення і гроші можна надсилати вже й тепер.

Також приймаємо замовлення від книгарень. У зв'язку із браком коштів тираж цієї книги дуже обмежений.

Замовлення одресувати на "Нові Дні".

Докія Гуменна

ЖАДОБА

У цій книжці знайдете чотири оповідання, повні тремтіння самого життя. Вічні теми — приязнь, любов, кохання, родина — і несподівано-незвичайні ситуації.

Ціна книжки: 2 дол. 75 цент.

Замовлення й оплату надсилати на адресу:

"Slovo" c/o Ukrainian Institut of America
2 East 79 Street, New York 21, N. Y., U. S. A.

Наш супутник Місяць

В. ІВАНЧУК

науковий працівник Київського університету

Одвічний супутник нашої планети — Місяць, що ось же багато сотень років був джерелом натхнення по там та письменникам-фантастам, останнім часом при ертає до себе дедалі більшу увагу всіх людей.

Недалекий той день, коли перша людина, одягнена космічний скафандр, висадиться на цьому незвідано у континенті. Перед її очима постане світ застиглих ігантських гір, похмурих скель, велетенських крате ів і чорних ущелин-прірв. Незатишний той світ — без оди й повітря. Замість звичного нам блакитного неба, ам — постійна безхмарна пітьма, серед якої і при ясравому сонці поблискують без мигтіння зірки. Можна обачити, як на обрії непорушно висить велике голу увате світило, що займає площу в чотирнадцять разів ільшу, ніж Місяць на нашому небі. Це — Земля.

На Місяці — абсолютна тиша. Відсутність атмосфе и й води приводять до того, що там немає ні звуків, ні ітру; поверхню ніщо не розмиває і не вивітрює. Сила яжіння там у шість разів менша, ніж на Землі, а тому тмосфера давно вивітрилася в космічний простір; го и й кратери Місяця — сліди колишніх величезної сили улканічних вивержень.

Можна побачити на Місяці "зм'ятини" від зіткнен я з космічними брилами. Вся поверхня тут ніби пере рюється на глибину в кілька сантиметрів "космічними улями" — порошинками. Хоч вони падають рідко, зате ають неймовірні швидкості і можуть стати загрозливи и для майбутніх космонавтів.

Людині, що ступить на нашого супутника, дове еться боротися не тільки з небезпечними "космічними улями". На освітленому Сонцем боці Місяця страшна пека — понад +100 ступенів. Ця висока температура мінюється морозом, що сягає 150 ступенів тільки но на тане довга ніч. Крім того, тут діє згубне для всього кивого ультрафіолетове випромінювання Сонця, що за римується на шляху до Землі товщею атмосфери.

Ці умови роблять оволодіння Місяцем надзвичайно ажким. Здавалося б, навіщо людині цей позбавлений иття світ?..

Досліджуючи Місяць, можна розгадати багато зем их таємниць, які ще не далися пізнанню. Докази, що ма нітне поле Землі зумовлене електричним струмом, який ротікає в її рідкому ядрі, були одержані лише після ого, як магнітометри космічних ракет не виявили тако о поля поблизу Місяця, бо там нема рідкого ядра. Ви чаючи будову поверхні та надр нашого супутника, еологи зможуть відповісти на важливі питання про по одження земних гір, вулканів і навіть цілих континен ів.

Земна атмосфера — це своєрідна пелена для очей Землі — телескопів. Світло Сонця та зірок доходить до нас дуже послабленим, збідненим і спотвореним. По ужні астрономічні прилади, встановлені на Місяці (а меншення ваги у 6 разів нам у цьому допоможе), да ють можливість розкрити безліч небесних таємниць: ро будову речовини і про життя в інших світах. Фізи и й хеміки зможуть побудувати там великі ляборато ії для дослідження речовини у вакуумі.

Але людина не обмежиться самим тільки вивченням Місяця. Вона прийде туди як перетворювач: використовуючи величезну енергію Сонця та багатство надр нашого супутника, вчені створять цілі міста із штучним підсонням і навіть рослинністю. Супутник Землі перетвориться на велетенський ракетодром і стане базою для здійснення польотів у інші світи. Адже для того, щоб відірватися від його поверхні, потрібна швидкість всього лише 3 км/сек, а не 8, як на Землі. Крім того, ракеті не треба буде витрачати зайве пальне на подолання опору атмосфери.

І не тільки це. Велетенські радіомаяки, встановлені на Місяці, допоможуть орієнтуватися не лише космічним ракетам, а й літакам та кораблям на Землі. Його використають як "радіодзеркало" для ретрансляції та посилення телевізійних передач для мешканців земної кулі. Звідти можна буде вести спостереження за атмосферою і хмарами з допомогою величезних телескопів, що збільшують у десятки тисяч разів, а це допоможе метеорологам одержувати точні прогнози погоди.

Майбутнє Місяця привабливе і грандіозне. Однак, його багатства є не тільки на ньому. На земній поверхні розтрачується щосекунди велика кількість місячної енергії, яку порівняно легко перетворити на електричну, використовуючи силу припливів і відпливів. Той, хто живе біля океану, може щодня спостерігати, як двічі на добу піднімається вода і заливає берег іноді на кілька кілометрів. Максимальний підйом води спостерігається на берегах Канади, і доходить до 21 метра. Це явище викликається дією сили місячного тяжіння. Природа його — та ж, що і в нас: Земля притягає до себе всі предмети — людей, будинки, літаки, супутники, космічні ракети і навіть Місяця, а він, у свою чергу, притягує до себе Землю. Ті місця нашої планети, що в дану хвилину ближчі до нього, притягаються дужче. Ось саме в цих місцях, а також і в діяметрально протилежних, наступає приплив.

Потужність припливної хвилі сягає 40 мільярдів кіловат і в багато разів перевищує потужність усіх, разом узятих, земних річок. Вчені вже тепер створюють проєкти припливних електростанцій (ПЕС). У Радянському Союзі проєктується будівництво велетенської ПЕС біля Білого моря. Для цього треба спорудити греблю заввишки двадцять метрів, а завдовжки сто кілометрів. Потужність її сягатиме у кілька разів більше від найвідоміших ГЕС СРСР. (Буде де в'язнів душити. Ред.).

У недалекому майбутньому енергія Місяця, а потім і він сам служитимуть людині!

("Україна", ч. 13, 1960, Київ).

Щойно появився вперше

роман

ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

ОСТАННІЙ ПРОРОК

Літературна редакція і вступна стаття **Богдана Кравцева.** Обкладинка і графічне оформлення **Мирона Левицького.** 456 сторінок друку.

Ціна книжки: у твердій оправі — $6.00, у картоновій — $4.50. Видано заходом Ділового Комітету для видання творів Л. Мосендза в Торонті. Питайте у Вашій книгарні або замовляйте в Діловому Комітеті: Mr. P. Fedorenko, 155 Parkside Dr., Toronto, Ont., Canada.

ГОЛОВА УРЯДУ ЗРОБИВ ПЕРШИЙ УДАР ПО ХРУЩОВУ

(Закінчення із 2-ої стор. обкладинки).

Наших читачів найбільше цікавитиме, звичайно, ставлення голови уряду Канади до поневолених Росією народів. Прем'єр Канади погодився з Хрущовим, що колоніялізмові треба покласти край, але починати треба із самого СРСР. "Що, — питає Джон Діфенбейкер, — з Литвою, Естонією, Латвією? Що з волелюбними українцями та іншими народами Сх. Европи, яких я не перелічую, щоб кого не пропустити?"

Голова уряду Канади домагався від Хрущова дати поневоленим народам СРСР право вільних виборів і самим вирішити, якої форми правління вони хочуть. Взагалі Джон Діфенбейкер лишив з тез Хрущова тільки мокру пляму.

Виступ прем'єра Канади зробив найкраще враження в світі, зокрема в Канаді.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Шановний пане Волиняк!

Шлю 8.00 дол., з яких 7.00 долярів на дворічну передплату, а 1.00 на пресовий фонд.

Щасти Вам, Боже!

Анна ПОЛІЩУК, Монтреаль, Канада.

Шановний Петре Кузьмовичу!

Шлю грошового переказа на 7.00 дол., з них 3.50 на віднову моєї передплати, 3.00 на нову передплатницю на "Соняшник" (адресу додаю), бо не хочу бути позаду в справі приєднання нових передплатників, а 0.50 на розбудову.

Щасти Вам, Боже!

З пошаною до Вас

Варвара КУЗЬМЕНКО, Форт Вілліям, Канада.

Вш. Пане!

Шлю 12 долярів, з яких чотири на віднову моєї передплати, а 8.00, як і завжди, на віднову передплати для пані Рибки в Аргентину і пані Келлер-Чикаленко в Німеччину.

Мар'яна МЕЛЬНИК, Сан Франциско, США.

Шановний пане Волиняк!

Відновлюю передплату. Вітаю від себе, дружини та її матері, яка найбільше захоплюється журналом і завжди з нетерпінням очікує його. Журнал зм'істом дуже й дуже подобається.

І. МІРОШНИЧЕНКО, Нью-Йорк, США.

До редакції "Нові Дні":

Відновляю передплату і шлю 0.50 на пресовий фонд.

З пошаною

В. ДЗЮБЕНКО, Нью-Вестмінстер, Канада.

Вельмишановний пане Волиняк!

Нарешті й мені вдалося приєднати одного передплатника. Мені стало легше, що я також щось зробив для "Нових Днів".

Оголошення "Української Книги" друкуйте — я теж виписав від них деякі книжки.

З пошаною

М. РОСТЕНКО, Детройт, США.

Видавництво "Нові Дні", Канада:

У цьому листі шлю поштового переказа на 20.00 дол., з яких 14.00 долярів на віднову двох передплат на "Нові Дні" (по 7.00 на кожну 3.50 на віднову передплати на "Соняшник", а 2.50 на пресовий фонд.

З пошаною

А. МИКОЛА, Бруклин, США.

Вельмишановний пане Волиняк!

Шлю передплату на журнал для своєї матері. Адресу додаю.

З пошаною

З. КВЯТКОВСЬКА, Гінсдейл, США.

Шановний Петре Кузьмовичу!

Посилаю Вам п'ятку на наступний рік і Боже Вам допоможи у збереженні духа, щоб у страсі перед "Дружніми листами до редактора Волиняка" від Б. Олександрова може, інших, далі оті "Нові Дні" редагувати. (Я не входжу у суть справи листа п. Б. Олександрова але сама форма мені не подобається. Бо ніби нащо під гарним, до речі, заголовком, вживати таких прикметників як "велимудрий"? Я не знаю, що там сталось у редакції "Вільного Слова", але в останньому числі такі матеріяли як відповідь інж. В. Обуха на голос О. Охримчи міркування С. Василіва, чи Спростування Спілки Визволення України і, врешті, Дружній лист" Олександрова цілком до попереднього обличчя "В. С." не пасують).

Я міг би по кожнім числі "Нових Днів" написати Вам листа і як часто завжди міг би дещо сказати про зміст журналу, та я шаную Ваш час тим більше, що Ви є єдиний з редакторів, який на мої листи відповідає хоч я у своїх листах не порушував ніколи таких питань, що вимагали аж відповіді. Річ очевидна, що т приємно дістати читачеві відповідь від редактора, але я добре знаю що на такі відповіді треба зужити багато часу.

При цій нагоді хочу сказати, що таки мало маєте авторів. Пан Сварог дуже добрий, я читаю його статті з приємністю, бо їх легко читається, але його одного замало. Чому не мобілізуєте Шереха, чому так мало пише Чапленко, чому Личківський зовсім замовк? Я догаду

ПРИЗНАЧЕННЯ У ФІРМІ ГУДЕРГАМ і ВОРТС ЛІМІТЕД

АНДРІЙ ЗАПАРИНЮК

Про призначення п. Андрія Запаринюка торонтським представником фірми Гудергам і Вортс Лімітед повідомив п. Р. П. Петік, менажер продажу на Онтаріо фірми Гудергам і Вортс Лімітед.

П. А. Запаринюк має за собою великий досвід в обслузі громадянства у Метрополії Торонто і він завжди є до диспозиції помогти у підготовці весіль, бенкетів, забав і всяких інших організаційних імпрез. З ним можна сконтактуватися в бюрі фірми Гудергам і Вортс, 2 Трініті вул., тел.: ЕМ 2 -1832, або вдома, тел. СР 8-1466.

Фірму Гудергам і Вортс засновано 1832 р. і тому вона є найстаршою гуральнею в Канаді.

юсь, що Ви не маєте чим платити за статті, а люди дарма не хочуть писати. Це не лише Ваша трагедія, це наша, всіх читачів, що розбились малими групками при різних періодиках і жоден з яких не може дихати. Нормально, то читачі повинні скупчуватись при однім чи двох найкращих журналах, але цей процес у нас зовсім не відбувається. Зате слідне заникання нашого читача і як би хтось перевів статистику передплатників наших періодичних видань на протязі минулих 10 років, то вона була б дуже повчальна, але й трагічна.

Здоровлю Вас сердечно і бажаю Вам усього найкращого,

С. МАРТЮК, Джерзі Сіти, США.

Одержувати такі "дружні листи" ще невеликий страх, було б дуже страшно, як би я їх почав сам писати. Та поки що Бог милував!

П. ВОЛ.

ОДНА З СЕРІЇ НОТАТОК ПРО ПРОВІНЦІЙНІ ПОСЛУГИ, ЯКІ ЦІКАВЛЯТЬ АБО СТОСУЮТЬСЯ НОВИХ КАНАДЦІВ

МОЖЛИВОСТІ ОСВІТИ ДОСТУПНІ НОВИМ КАНАДЦЯМ

Чи ви маєте дітей шкільного віку чи ні, то все таки буде корисніше для вас ознайомитись з можливостями освіти, доступними канадцям кожного віку, які живуть в Онтаріо — як новоприбулим, так і тим мешканцям, які живуть тут довший час. **Ми пропонуємо вам вирізати це оголошення і тримати собі його, як довідку.**

Для новоприбулих з дітьми — Законом передбачається, що кожна дитина мусить відвідувати школу від шостого до шіснадцятого року життя, хіба б її від цього звільнила шкільна влада.

Навчання фізкультури і здоров'я — Навчання фізкультури і здоров'я обов'язкове для кожної дитини від 1 до 12 кляси і забирає приблизно 10% часу всього навчання. Це охоплює такі предмети: здоров'я, безпека, навчання про шкідливість алькоголю, ставлення до безпеки, безпека у воді, навчання керівництва у спорті й таборуванні, фізична справність, тренування в атлетиці та постачання засобів навчання.

Новоприбулим видаються освітні свідоцтва — Онтарійський Департамент Освіти видає свідоцтва з мови й громадянства тим новоприбулим, які здадуть іспити, що їх приготовляє Відділ Суспільних Програм при Департаменті Освіти. Ці свідоцтва визнають суди, як доказ освітніх кваліфікацій.

Можливості вивчення мови і громадянства — Цим завідує Відділ Суспільних Програм при Департаменті Освіти. Відбуваються вони у формі курсів, які здебільшого переводять Шкільні Ради, а деякі безпосередньо і сам відділ у таких місцевостях, де нема Шкільної Ради або де вона з якихось причин їх не переводить. Відділ теж організовує курси навчання мови у шпиталях, денні курси для безробітних, інтенсивні літні курси. Відділ Суспільних Програм служить також дорадчими та постачальними засобами навчання.

Кореспонденційні курси — Тому, що навчання мови кореспонденційним шляхом є дуже тяжке, цей відділ не переводить таких курсів навчання англійської мови для новоприбулих. Але раз вони достатньо опанували англійську мову, вони можуть записатися на три головні роди курсів:

(1) **Академічні** — до 13 кляси.

(2) **Професійні:** а) авто-механіка, б) столярство, в) механіка, г) теорія і практика радіотехніки.

(3) **Професійні курси, проваджені Департаментом Освіти інших канадських провінцій у співпраці з Канадським Департаментом Праці** — такі, як: агрономія, будівничі фахи, торгівля, математика, фізика, шахтярство й мореплавство.

Вечірні курси — У кожному більшому поселенні та й у багатьох менших, середні школи, каледжі-інститути, ремісничі школи, технічні й торговельні середні школи переводять вечірні курси для дорослих, які охоплюють усі ділянки академічного, професійного і загально-освітнього навчання. Вони переважно відбуваються двічі на тиждень по дві години кожного вечора та починаються з початком жовтня, а кінчаються звичайно біля Великодня. Річна оплата становить від 5 до 10 долярів. На цих курсах до диспозиції є найкращий учительський персонал і найкращі засоби навчання. Кожний новоприбулий, який хоче вивчити англійську мову, чи здобути академічне знання з якого-будь предмету, чи дізнатись щось про Канаду, чи поширити свої знання з метою одержати кращу працю, має можливості це осягнути в майже кожній частині Онтаріо, де б він не жив. Щоб вивчити те, чого йому потрібно, вистачить малої оплати, бажання, волі і наполегливости.

Ближчі інформації можна одержати від вашої місцевої середньої школи, або
The Ontario Department of Education
Parliament Buildings, Toronto.

Можете теж телефонувати до:

The Community Programmes Branch, EM 3-1211, local 22625.

Hon. John P. Robarts, Q.C.
Minister of Education

ONTARIO

EE60-6

ONTARIO DEPARTMENT OF EDUCATION,
PARLIAMENT BUILDINGS, TORONTO

CANADA

НОВОПРИБУЛІ . . .
ПІЗНАЙТЕ МОВУ ВАШИХ НОВИХ ПРИЯТЕЛІВ

У місцевості, де ви живете й працюєте, розмовною мовою є англійська або французька. Знання одної чи другої для вас незвичайно важливе. Курси цих мов існують майже в кожному канадському осередку і ви повинні з них користати.

ОСЬ ДЕЯКІ ВИГОДИ Й КОРИСТІ ЗІ ЗНАННЯ МОВ:

ГРОМАДЯНСТВО:

знання англійської чи французької мови обов'язкове при одержанні канадійського громадянства.

ПРАЦЯ:

Багато скорше одержите працю і зумієте утримати її, як також матимете нагоду влаштуватись краще на праці. Зможете користати із численних тéхнічних курсів, щоб поглибити своє знання та вмілість.

ТОВАРИСЬКЕ ЖИТТЯ:

Легше зможете знайти приятелів і дружнє співжиття між співробітниками та сусідами. Скоріш приноровитесь до суспільного життя у вашому середовищі.

ПЕРСОНАЛЬНІ СПРАВИ:

Переконаєтесь, що далеко легше порозумíватися з людьми в крамницях та урядах. Ви зможете як слід виясни́ти свої потреби й побажання чи то в лікаря, адвоката, механіка, водія автобуса, державного урядника, чи власника хати, у якій живете.

ЗНАННЯ Й РОЗВАГА:

Зможете читати книжки, журнали та часописи. Знання мови дасть вам змогу слухати й розуміти радіо, телевізор, кінотеатр та театральні вистави, сприйняти краще канадське життя-буття та його звичаї.

Тож подумайте над цим і не зволікайте, а рішайтесь таки ЗАРАЗ.

Запишіться на курс мови, а коли не можете вчащати на лекції, то дістаньте книжки ДАРОМ для науки дома. Ваша місцева школа, найближчий іміграційний чи громадянський відділ або Канадський Громадянський Департамент в Оттаві дуже радо подасть вам потрібні вказівки.

Ellen L. Fairclough

Міністер Громадянства та Іміграції.

ЕЛЛЕН Л. ФЕЙРКЛОУ